

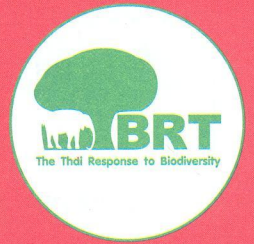
BRT

จดหมายข่าวราย 3 เดือน

โครงการ BRT ฉบับที่ 16 ประจำเดือนพฤษภาคม 2548

<http://brt.biotec.or.th>

NEWSLETTER

โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย : Biodiversity Research and Training Program

กว่าจะเป็น ป่าชุมชนบ้านร่องบอน

แม่หลวงปราณี ราชคมนตรี
สตรีผู้นำด้านการอนุรักษ์

ประกวดโลโก้และมาสคอต
งาน 10 ปี BRT

เปิดตัว

ชุดโครงการป่าเมฆ (CLOUD FOREST)

พบกับ...ดาวรุ่งตัวจิ๋วอนาคตแจ๋ว

สารบัญ

เปิดโลกอนุรักษ : 3

แม่หลวงปราณี ราชคณ แม่หลวงผู้สร้างต้นไม้แห่งการอนุรักษ์

คุยข่าววิชาการ : 12

ฐานข้อมูลพรรณไม้วงศ์อบเชย

ไรตัวห้า หอยทาก และแมงมุมชนิดใหม่

ห้องสมุดธรรมชาติ : 14

เรื่องเล่าจากซาไก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต: กรณีศึกษาชนโรงกับจอมปลวก

จากความรู้สู่การนำไปใช้ : 18

ดาวรุ่งตัวจิ๋ว อนาคตแจ๋ว “ไร่นางฟ้า”

แมลงปอบอกข่าว : 20

10 ปี BRT ความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อชีวิต

เมื่อถึงคราวโครงการเขาหลวงเปลี่ยนไป

บทบรรณาธิการ

BRT Newsletter ฉบับนี้ปรับโฉมใหม่ (อีกแล้วครับท่าน) มาฝากกันแก่ ร้อน แถมมีข่าวคราวด้านความหลากหลายทางชีวภาพมาอัพเดทกันมากยิ่งขึ้น กว่าเดิม รับรองว่าอ่าน BRT Newsletter ฉบับนี้แล้วไม่ตกข่าวแน่นอน

หากใครต้องการอัพเดทข่าวด้านวิชาการก็เปิดไปที่คอลัมน์ “คุยข่าว วิชาการ” แต่ถ้าเป็นข่าวอื่นๆ ทั่วๆ ไป ก็ไปที่คอลัมน์ “แมลงปอบอกข่าว” หรือ ถ้าอยากรู้ข่าวคราวคนในวงการ BRT ก็ดูได้ที่คอลัมน์ “BRT แอบเมาท์” แต่ถ้า ยังไม่จุใจ อยากรจะชวอพิศมัครเป็นกระจอกข่าว BRT ได้โดยส่งข่าวหรือเรื่อง ราวต่างๆ มาที่ฝ่ายเลขานุฯ ได้ตลอดเวลาคะ

ตุลาคมปีนี้ครบรอบ 10 ปี BRT ขอย้ำว่า “ห้ามพลาด” เพราะงานนี้มี ชุมนิทรรศการจากบรรดานักวิจัยของโครงการ BRT กว่า 20 ชุมน อาทิ ครอบเครื่อง เรื่องจุลินทรีย์ ตามล่าสิ่งมีชีวิตดึกดำบรรพ์ พิศวในวงศ์เฟิร์น หอยครบวงจร ทอง แท้ที่ทองผาภูมิ ฯลฯ อ้อ...อย่าลืมร่วมส่งผลงานประกวดต่างๆ กันเข้ามาด้วยนะ คะ ไม่ว่าจะเป็นการประกวดตราสัญลักษณ์, MASCOT, Art of Life & Art of living งานนี้มีรางวัลใหญ่รออยู่เพียบ ติดตามรายละเอียดต่างๆ ของงาน 10 ปี BRT ได้ที่ <http://bri.biotech.or.th>

กับรักษา: ศ.วิสุทธ์ ไบไม่ /รศ.สมโภชน ศรีโกสามาตร

บรรณาธิการ: รังสิมา ต้นทเลชา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: เอื้องฟ้า บรรเทาหงษ์

กองบรรณาธิการ: จารุ ชุมโรย/ สุกัญญา ประกอบธรรม/ ดรุณี อินทะนิล /

พจมาน สุขพรหม และฝ่ายเลขานุการโครงการ BRT

รูปเล่ม : ชัยเชษฐ์ ต้นถิ่นทอง และขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่าน

ภาพจากปก : ภาพวาดสีน้ำเส้นทางศึกษาธรรมชาติบ้านร่องบอน

โดย คุณนุชนาด ต่างพร้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทเรียนจาก

ปูเย็นสอนหลาน

talk of the town สำหรับช่วงเดือนที่ผ่านมา คงหนี ไม่พ้นเรื่องของปูเย็น หรือ นายเย็น แก้วมณี เต่าพระนางแห่ง แม่น้ำเพชรบุรี เพราะหลังจากที่รายการคนค้นคนได้เผยแพร่ ออกอากาศสู่สายตาท่านผู้ชม กระแสปูเย็นชาวยาววัย 106 ปี คนนี้ ก็ได้สร้างความประทับใจให้กับหลายๆ คน

“

ฉันไม่เอาหรอก เกรงใจเขา

รู้จักหอยไหม หอยนะ มันไม่มีมือ

ไม่มีตีน มันยังไม่อดตายเลย.....

ประสาอะไรกับคน...ที่มีมือมีเท้า

หากินเองไม่ได้.....ก็ย้ายหอย

”

จากเรื่องราวของปูเย็น สะท้อนให้เห็นหลายๆ ด้าน ของการมีชีวิต การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ไม่เบียดเบียน คง คุณค่าของความเป็นคน อยู่อย่างพอเพียง มีจริยธรรม คุณ ธรรมอยู่ในจิตใจ ไม่เคยคิดต้องการของที่มากเกินไปจนจำเป็น พึ่งพิงและอยู่อาศัยกับธรรมชาติได้อย่างไม่เบียดเบียน ซึ่งนับ เป็นลักษณะพิเศษของคนไทยสมัยก่อน วิธีคิดและการดำรง ชีวิตดังกล่าวทำให้คนสมัยก่อนนั้นมีความแข็งแกร่งทางความ คิด ความเชื่อ และความศรัทธา มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ อย่างพอเพียง ไม่ยึดติดกับวัตถุ เรื่องเบียดเบียนคนอื่นนั้น เป็นไม่มี เป็นสังคมของการให้อย่างแท้จริง

บทความใน “BRT NEWSLETTER” เป็นความคิดเห็นและทัศนะของผู้เขียนแต่ละท่าน โครงการ BRT ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

“ก่อนที่จะมาเป็นป่าชุมชนบ้านร่องบอนที่
สมบูรณ์ดังเช่นทุกวันนี้ ชาวบ้านร่องบอนและตัวฉัน
เองต้องทำงานกันอย่างหนัก หลายต่อหลายครั้งที่
ต้องเอาชีวิตเข้าเสี่ยงเพื่อจะทวงความเป็นเจ้าของ
พื้นที่ป่าแห่งนี้กลับมาเป็นของชุมชนบ้านร่องบอน”

แม่หลวงปราณี ราชคมนตรี

แม่หลวงผู้สร้างต้นไม้มุ่งมั่นอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นในพื้นป่าชุมชนบ้านร่องบอน

แม่หลวงปราณี กับบทบาทสตรีผู้นำ
ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนบ้าน
ร่องบอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กว่าจะเป็น ป่าชุมชนบ้านร่องบอน

อ.พาน จ.เชียงราย

แทบไม่เชื่อเลยผู้หญิงร่างเล็กๆ ที่มีแววตาเต็มไปด้วยความมุ่งมั่นแฝงไว้ด้วยความเด็ดเดี่ยว
ซึ่งมีมุมมองและทัศนคติในการทำงานที่ต่างจากแม่หญิงเมืองเหนือโดยทั่วไป อย่างแม่หลวงปราณี
ราชคมนตรี จะสามารถยืนหยัดต่อสู้กับแรงกดดัน และปัญหาต่างๆ ในการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งผืนป่าอันเป็น
แหล่งกำเนิดและหล่อเลี้ยงชีวิตของชาวบ้านร่องบอนได้อย่างไม่ย่อท้อ

จากผลงานการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่
นางปราณี ราชคมนตรี ได้ดำเนินงานมาตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี ตั้ง
แต่เริ่มเข้ารับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านร่องบอนในปี พ.ศ.2535 ถือเป็นจุด
เริ่มต้นของการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ได้เริ่มขึ้นอย่าง
จริงจัง ซึ่งเป็นช่วงที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอนเสื่อมโทรมอย่างหนักเนื่องจาก
เป็นช่วงที่ทางราชการได้แยกเขตการปกครองของหมู่บ้านร่องบอนออก
จากบ้านฝางต้น ตำบลม่วงคำ ซึ่งก่อนหน้านี้พื้นที่ป่าชุมชนบ้านร่อง
บอนอยู่ในการดูแลของสภาตำบลม่วงคำ

ช่วงเวลาดังกล่าวพื้นที่ป่าบริเวณนี้ได้ถูกราษฎรในหมู่บ้าน
บุกรุกทำลายโดยได้เข้าถางไม้ทำลายป่า เข้ายึดพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็น
พื้นที่เกษตรกรรม อีกทั้งกลุ่มชาวบ้านที่บุกรุกพื้นที่ป่ายังได้รวบรวม
พื้นที่บุกรุกขายให้แก่นายทุนที่มาจากเมืองหลวง เพื่อที่จะนำที่ดิน
บริเวณนี้ไปแปรเป็นสถานที่พักตากอากาศ อีกทั้งทางสภาตำบลม่วง
คำได้ให้ผู้รับเหมาก่อสร้างถนนในตำบล ขุดดินจากบริเวณป่าชุมชน
เพื่อนำไปขาย และนำไปถมถนนภายในตำบล พื้นที่ป่าที่ถูกขุดดินนำ
ออกไปถมถนนกินพื้นที่กว่า 20 ไร่ ส่งผลให้สภาพป่าชุมชนบ้านร่อง
บอนในช่วงเวลานั้นเสื่อมโทรมเป็นอย่างมาก

ปี พ.ศ.2535 พื้นที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอน ถูกชาวบ้านบุกรุกเพื่อ
นำที่ดินไปทำการเกษตร และขายต่อให้นายทุน ส่งผลให้สภาพ
ป่าชุมชนบ้านร่องบอนในช่วงเวลานั้นเสื่อมโทรมเป็นอย่างมาก

ปี พ.ศ.2548 พื้นที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอนกลับสู่ความ
อุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติโดยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน
(ภาพถ่ายจากพื้นที่เดียวกัน)

พลัฟร์ จากการทำลาย

ความแห้งแล้งได้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านร่อง
บอน “น้ำ” ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินวิถีชีวิต
ของประชากรหมู่บ้านร่องบอนได้หายไป

ผลลัพธ์ที่มาจากการล่าเส้นในการนำทรัพยากรจากป่าชุมชน
ร่องบอนออกไปใช้ นอกจากจะสร้างรายได้และความสะดวกสบายให้
กับกลุ่มชาวบ้านที่บุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนแล้ว ชาวบ้านร่องบอนยังได้รับ
ผลกระทบจากการกระทำครั้งนี้ด้วย เพราะการประกอบอาชีพ
เกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านร่องบอน เกิดปัญหา
เนื่องจากขาดแคลนน้ำ ประกอบกับที่ตั้งของบ้านร่องบอนที่ตั้งอยู่บนที่
เนินสูงทำให้ไม่สามารถนำน้ำจากคลองชลประทานมาใช้ได้อย่างเต็มที่
เมื่อปัญหาเรื่อง “น้ำ” เกิดขึ้นในหมู่บ้านร่องบอน แม่หลวงปราณี
ราชคมน์ ได้มองเห็นถึงสภาพและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และทน
เห็นป่าไม้อันเป็นแหล่งต้นกำเนิดน้ำของหมู่บ้านถูกทำลายต่อไปไม่ไหว
จึงได้รวมตัวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ดำเนินงานปลูกจิตสำนึกให้ชาว
บ้านเกิดสำนึกรักและหวงแหนป่าไม้วรรังงสิ่งแวดล้อมของบ้านร่องบอน
และได้ทำการขอเวนคืนที่ดินจำนวนกว่า 200 ไร่จากชาวบ้านที่บุกรุก
พื้นที่ป่าชุมชน รวมทั้งขอกรรมสิทธิ์การดูแลรักษาป่าชุมชนแห่งนี้จาก
สภาตำบลม่วงคำให้คืนพื้นที่กลับคืนมาเป็นของชุมชนบ้านร่องบอนดั้งเดิม

การขอเวนคืนที่ดินจากชาวบ้านไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะคณะ
ของแม่หลวงปราณีต้องอธิบายและชี้ให้ชาวบ้านผู้ที่บุกรุกพื้นที่ป่า
ชุมชนเข้าใจและเห็นความสำคัญของป่าชุมชน ผลก็คือชาวบ้านส่วน

หลังจากแม่หลวงปราณี ได้เรียกร้องกรรมสิทธิ์การดูแลผืนป่า
ร่องบอนกลับมาเป็นของหมู่บ้านร่องบอนแล้ว จึงได้ร่วมกับ
ชาวบ้านร่องบอนฟื้นฟูผืนป่าที่ถูกทำลาย เพื่อให้ป่าชุมชนบ้าน
ร่องบอนเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง

มากยอมคืนที่ดินให้แต่ยังมีชาวบ้านบางส่วนไม่ยอมคืนที่ดินให้เนื่องจาก
ได้ขายที่ดินส่วนที่บุกรุกให้นายทุนและนำเงินที่ได้ไปใช้จ่ายจนหมดแล้ว
หากแม่หลวงปราณีต้องการที่ดินคืนก็ต้องนำเงินมาซื้อคืนจากนายทุน
คณะของแม่หลวงปราณีได้เสนอเรื่องไปยังป่าไม้จังหวัดเพื่อให้มาเข้า
ร่วมพิจารณาหาข้อยุติ ซึ่งในที่สุดข้อเสนอของแม่หลวงปราณีก็ประสบ
ผลสำเร็จ ชาวบ้านกลุ่มที่เหลืยอมคืนที่ดินให้กับชุมชนบ้านร่องบอน ใน
ปี พ.ศ.2536

จาก...จุดเริ่มต้น สู่...ก้าวต่อไปของการดำเนินงานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“การเรียกร้องกรรมสิทธิ์ในผืนป่าบ้านร่องบอนให้กลับคืนมาเป็นของชุมชน ภายใต้การนำของแม่หลวงปราณีที่เกิดขึ้น ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของตัวแม่หลวงปราณีอย่างจริงจัง รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านร่องบอนมาจนถึงปัจจุบัน”

◀ ความร่วมมือร่วมใจของแม่หลวงปราณี และชาวบ้านร่องบอน เพื่อก้าวต่อไปของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากป่าชุมชนบ้านร่องบอนสู่

ศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาภาคเหนือ

ความสำเร็จที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านร่องบอนในการฟื้นฟูผืนป่าชุมชนแห่งนี้ นอกจากจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับอีกหลายๆ หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียง รวมทั้งเป็นสถานที่ในการศึกษาดูงานจากสถาบันการศึกษาต่างๆ พื้นที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอนยังเป็นพื้นที่ดำเนินงานของโครงการจัดตั้งศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อเป็นต้นแบบการศึกษาธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ ภาคเหนือ จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้พื้นที่ป่าร่องบอนที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช สัตว์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งศึกษาวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพและพัฒนาการเรียนรู้อันร่วมกันระหว่าง

สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยหลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏ โรงเรียน และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมุ่งสร้างเยาวชนบ้านร่องบอนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติ และดำรงชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศูนย์ดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นศูนย์ถาวรสำหรับให้เยาวชน ครู และชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนที่สนใจได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ซึ่งจะทำให้เยาวชนและประชาชนเกิดความรู้สึกประทับใจและผูกพันกับท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นฟู และดูแลรักษาความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีและความยั่งยืนของท้องถิ่น

◀ อาจารย์ยรรธิดา ปิงเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างกระบวนการเชื่อมโยงภาคต่างๆ ในชุมชนบ้านร่องบอนในการจัดตั้งศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาแห่งแรกของภาคเหนือ

หลังจากได้นำผืนป่ากลับมาเป็นของชุมชนบ้านร่องบอนเรียบร้อยแล้ว แม่หลวงปรางณีก็ได้เป็นแกนนำหลักในการฟื้นฟูและพัฒนาสภาพป่าชุมชนที่ถูกทำลายให้ค่อยๆ คืนความสมบูรณ์กลับมาอีกครั้ง ซึ่งการดำเนินงานของแม่หลวงปรางณี และชาวบ้านร่องบอนในการฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายก็ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องด้วยดีเสมอมา ทั้งในด้านวิทยากรในการให้ความรู้เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผืนป่า การสนับสนุนพรธรมไม้จากป่าไม้จังหวัดเชียงราย ความช่วยเหลือจากสาธารณสุขอำเภอพาน ในการส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้แก่ชาวบ้านในเรื่องการใช้ประโยชน์จากพืช ผักสมุนไพรพื้นบ้านที่มีอยู่ในป่าชุมชนของชาวบ้านร่องบอน ซึ่งชาวบ้านร่องบอนต่างเรียกว่า “คลังอาหาร” และ “ร้านขายยา” ประจำชุมชน ถ้าจะเปรียบให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น ป่าชุมชนบ้านร่องบอนก็คงจะเหมือนกับร้าน 7-11 ในยุคปัจจุบันที่เปิดขายข้าวของเครื่องอุปโภค บริโภคในชีวิตประจำวันตลอด 24 ชั่วโมง

การดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอนของแม่หลวงปรางณีและชาวบ้านร่องบอนได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอนได้รับความสนใจจากหน่วยงานต่างๆ มากมาย ทั้งได้รับการการันตีคุณภาพด้วยรางวัลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น

รางวัลธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต ที่ได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ รางวัลผู้หญิงเก่ง ปี 2547 สาขาสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ จากสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา รางวัลเหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงศักยภาพของผู้หญิงร่างเล็กที่ชาวบ้านร่องบอน เรียกว่า แม่หลวงปรางณี ได้เป็นอย่างดี

แทบไม่น่าเชื่อเลยว่าจากผืนป่าที่เคยเสียหายจากฝีมือการบุกรุกของคน จะกลับฟื้นคืนสภาพความสมบูรณ์มาอีกครั้งเพราะฝีมือของคนเช่นเดียวกัน แต่เป็น “คน” ที่แตกต่างกันในด้านแนวคิดและจิตสำนึกที่มีต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเพียงเท่านั้นเอง

▲
อดีตหมู่บ้านร่องบอน
เป็นหมู่บ้านที่มีต้นบอนขึ้นอยู่
ตามร่องน้ำ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ
และบริเวณที่น้ำขังเป็นจำนวนมาก
มากจึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน
ร่องบอนในปัจจุบัน

วิถีแห่งพุทธ

ธรรมาชาติเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง

และมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่ง

ของธรรมาชาติ

พระธาตุจอมแจ้ง ศาสนสถานบนยอดดอยป่าชุมชนบ้านร่องบอน จุดเชื่อมโยงธรรมะกับธรรมชาติให้อยู่ร่วมกัน อันหมายถึง ธรรมาชาติเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง และมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมาชาติ

พระธาตุจอมแจ้งเป็นสื่อสำหรับการเรียนรู้ถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญต่างๆ ของชาวเหนือ เช่น ประเพณีปีไหมเมือง หรือประเพณีสงกรานต์ ซึ่งแม่หลวงปรางณีได้เล่าว่า ในช่วงสงกรานต์ของทุกๆ ปีชาวบ้านร่องบอนจะพร้อมใจกันเดินขึ้นสู่ยอดดอยเพื่อสรงน้ำพระธาตุ และรับศีลรับพรจากพระสงฆ์ซึ่งถือเป็นประเพณีที่ชาวบ้านร่องบอนทำต่อเนื่องกันมาทุกปี

◀ตามประวัติเล่าว่า พระธาตุจอมแจ้งเริ่มมีการก่อสร้างขึ้นเมื่อวันเสาร์ เดือน 12 แรม 3 ค่ำ ปีมะเส็ง พ.ศ 1291 โดย ครูบาทหลวงมหาเถรศรีวิชัยซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสร้างองค์พระธาตุขึ้นบริเวณยอดดอย

บ้านร่องบอน

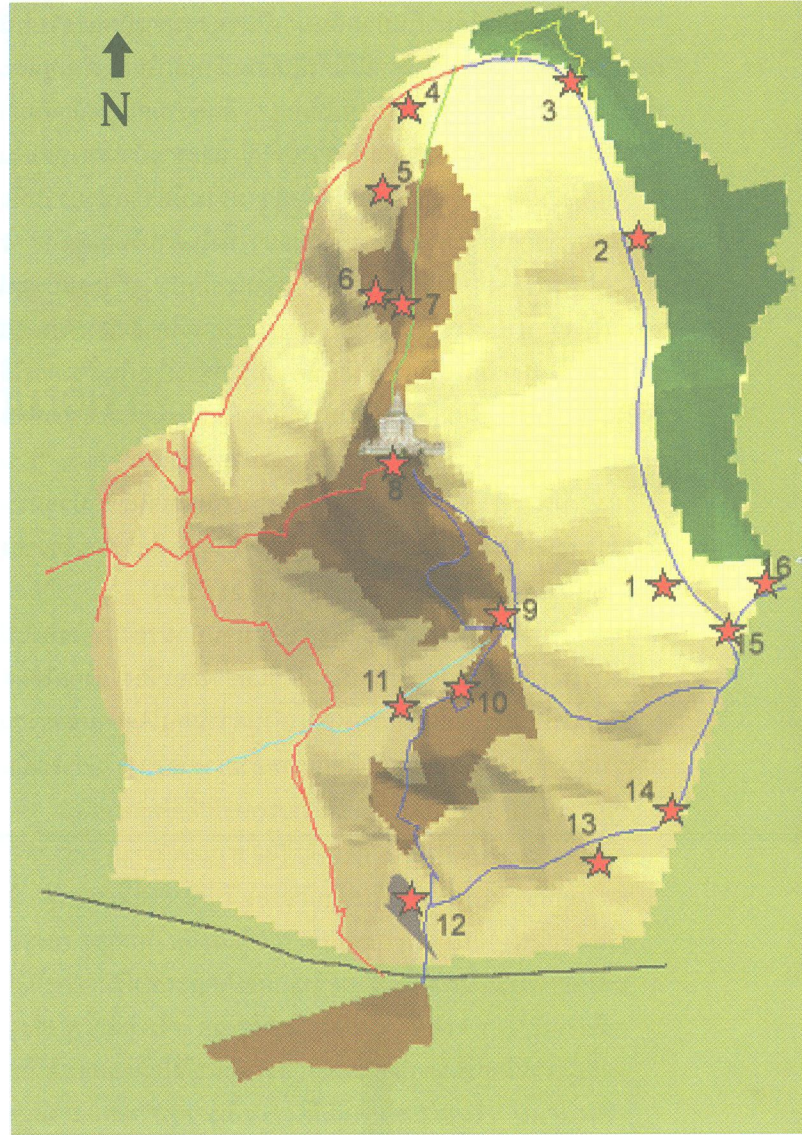
แหล่งเรียนรู้ที่ไม่รู้จบ

ล่าสุดกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ร่วมมือกับโครงการ BRT และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จัดตั้งศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อเป็นต้นแบบการศึกษารธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ภาคเหนือ โดยใช้พื้นที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอนเป็นสถานที่ดำเนินงานของโครงการ

จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติผนวกกับศักยภาพของชุมชนบ้านร่องบอน ทำให้ป่าชุมชนบ้านร่องบอนเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เพราะประกอบด้วยพันธุ์พืชถึง 162 ชนิด ที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสร้างความชุ่มชื้น เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ และทำหน้าที่เป็นแหล่งอาหารและยาให้แก่ชุมชน ส่วนพันธุ์สัตว์ก็ไม่น้อยหน้ามีอยู่ถึง 135 ชนิด ที่โดดเด่นสร้างสีสันและความมีชีวิตชีวาให้แก่ป่า และทำหน้าที่ของมันในระบบนิเวศอย่างสมดุล ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอน ประกอบด้วยระบบนิเวศที่แตกต่างกัน ถึง 4 ระบบ อันได้แก่

ระบบนิเวศป่าเบญจพรรณ ที่สังเกตได้จากความหนาแน่นของต้นไม้ที่ขึ้นรายล้อม 2 ข้างทางในเส้นทางศึกษารธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นเสมือนกับซูปเปอร์มาเก็ตแห่งบ้านร่องบอน สถานที่ที่ชาวบ้านสามารถนำผลผลิตจากธรรมชาติมาแปรรูปเป็นอาหารในมื้อพิเศษ หรือจะนำเอาวัตถุดิบจากธรรมชาติมาแปรรูปเป็นอุปกรณ์ เครื่องใช้ไม่สอยต่างๆ ได้ตามใจชอบ

ระบบนิเวศป่าน้ำจืด (แหล่งน้ำซับ) แหล่งกำเนิดของ “น้ำ” ที่หล่อเลี้ยงผู้คนและสรรพชีวิตในหมู่บ้านร่องบอน และนอกจากนั้นยังเป็นเสมือนคลังอาหารสำหรับผู้คนในชุมชน รวมไปถึงสัตว์ป่าน้อยใหญ่ชนิดต่างๆ ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาหาอาหารภายในแหล่งน้ำจืด สลับสับเปลี่ยนกันไปตามฤดูกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝน แหล่งน้ำจืดจะคลาคล่ำไปด้วยนกและผีเสื้อนานาชนิดที่เข้ามากินน้ำหวานจากต้นทองหลางป่า และแวะเก็บเอาผลของต้นสลิตเป็นเสบียงตุนกัก

500 0 500 Meter

ภาพแผนที่เส้นทางเดิน

จุดสื่อความหมายทางธรรมชาติ 16 จุด

จุดศึกษาที่ 1 สักการศาลพญาปะตูม

จุดศึกษาที่ 2 ร้านขนมทองม้วน

จุดศึกษาที่ 3 ระบบนิเวศป่าน้ำจืด

จุดศึกษาที่ 4 ระบบนิเวศป่าเบญจพรรณ

จุดศึกษาที่ 5 ต้นไม้จักจี้

จุดศึกษาที่ 6 ระบบนิเวศป่าเต็งรัง

จุดศึกษาที่ 7 สถาปนิกแห่งป่า

จุดศึกษาที่ 8 วิถีแห่งพุทธ

จุดศึกษาที่ 9 ตู้ยาสามัญประจำป่า

จุดศึกษาที่ 10 แสงส่องไหม้ : ความหอมของป่าร่องบอน

จุดศึกษาที่ 11 ร่องรอยปาดิบแล้ง

จุดศึกษาที่ 12 สัมผัส...พรรณไม้ที่ถูกลิ้ม

จุดศึกษาที่ 13 นกมาป้องกันตัว

จุดศึกษาที่ 14 ตายหนึ่งเกิดแสน

จุดศึกษาที่ 15 สตรอบเบอร์ป่า

จุดศึกษาที่ 16 ทางกลับคือการเดินทางต่อ

- * สถานที่สำคัญ
- เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ
- เส้นทางเดินป่า
- ถนนบ้านร่องบอน

- ป่าเต็งรัง
- ป่าดิบแล้ง
- บ่อน้ำ
- ป่าเบญจพรรณ

ศึกษารรรมชาติในป่าชุมชนบ้านร่องบอน

ไว้ก่อนที่จะออกเดินทางต่อไป รวมไปถึง “ปู่จั่ว” ปู่เจ้าจิตชนิดหนึ่ง ที่ได้พบแหล่งอาศัยที่โปรดปรานในแหล่งน้ำจืด

ระบบนิเวศป่าเต็งรัง จากสภาพป่าเบญจพรรณ เมื่อเปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อมมาสู่ สภาพป่าเต็งรัง จุดเชื่อมต่อระหว่าง 2 ระบบนิเวศคือระบบนิเวศป่าเบญจพรรณและระบบนิเวศป่าเต็งรัง ที่เรียกว่า **“รอยต่อของป่า” (Ecotone)** ถือเป็นบริเวณที่มีความสำคัญทางระบบนิเวศเป็นอย่างยิ่ง เพราะในพื้นที่บริเวณนี้ จะเป็นบริเวณที่สามารถพบเห็นสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ ได้มากกว่าปกติหลายเท่าตัว และบริเวณนี้จะพบต้นเต็ง ต้นรัง ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ในป่าเต็งรังขึ้นผสมอยู่กับพันธุ์ไม้ในป่าเบญจพรรณ เช่น ต้นประดู่ ต้นไผ่ ต้นกระบก ป่าทั้งสองจะมีการต่อสู้กันอยู่ตลอดเวลาในการที่จะขยายพื้นที่ของตนเอง เรียก

ได้ง่ายๆ คือ พยายามที่จะไปแย่งพื้นที่พันธุ์ไม้เข้าไปในเขตแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง

ภายในป่าเต็งรังของป่าชุมชนบ้านร่องบอนยังเป็นพื้นที่อาศัยของ “ต้นดึกเคียม” หรือ “ต้นจ๊กจ๊ก” ต้นไม้มหัศจรรย์หนึ่งใน unseen ของเมืองไทย และจัดเป็นพรรณไม้หายากในภาคเหนือ ซึ่งตามปกติจะพบพรรณไม้ชนิดนี้ที่จังหวัดน่าน ซึ่งจากการสำรวจทั้งป่า พบเพียงต้นเดียวเท่านั้น

ระบบนิเวศป่าดิบแล้ง เป็นระบบนิเวศที่พบได้น้อยที่สุดในป่าชุมชนบ้านร่องบอน ซึ่งบริเวณที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอนที่มีระบบนิเวศป่าดิบแล้ง ชาวบ้านจะเรียกว่า “ห้วยดอกกูน” ในบริเวณนี้จะพบพืชพันธุ์ต่าง ๆ รวมไปถึงไม้พื้นล่างชนิดต่างๆ อีกมากมาย

ในระบบนิเวศทั้ง 4 แบบต่างก็มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัวแตกต่างกันไปตามฤดูกาล ทั้งยังเป็นสื่อการเรียนรู้ตามธรรมชาติได้อย่างดีเยี่ยม และยังมีปราชญ์ท้องถิ่น อันได้แก่ พ่ออู๋ แม่อู๋ ผู้ที่สะสมภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านร่องบอน ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาด้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรท้องถิ่น การจักสาน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบอาหารพื้นเมือง ซึ่งพ่ออู๋ แม่อู๋เหล่านี้ก็ยินดีเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชน และผู้ที่สนใจที่จะเรียนรู้เรื่องราวที่ถ่ายทอดจากธรรมชาติ

ชุมชนรักษ์แห่งป่าชุมชน

หลังจากที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอนได้กลายเป็นห้องปฏิบัติการท่ามกลางธรรมชาติให้เยาวชนและชาวบ้านที่สนใจเข้ามาเรียนรู้และศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้มีการค้นพบของดีที่ชุกช่อนอยู่ในป่าชุมชนแห่งนี้มากมาย เช่น ปูจั่ว ตัวงกว้าง ว่านข้าวก่ำ มะนอด มะม่วงป่า ไส้ไทย ผักพื้นบ้าน ผลไม้พื้นเมือง และสัตว์ประจำท้องถิ่นเหล่านี้ ล้วนเป็นของดีแห่งป่าชุมชนบ้านร่องบอนและเป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้าน ซึ่งจะเป็นผลนำไปสู่การรักและหวงแหนผืนป่าแห่งนี้ต่อไป

◀ ดอกดินแดงหรือว่านข้าวก่ำ จะ:
ชูขึ้นมาจากพื้นดินในช่วงหน้าฝน
เมื่อน้ำดินและดอกไปดำคั้นเอาน้ำ
จะได้น้ำสีม่วงคล้ายสีดอกอัญชัน
แล้วนำน้ำของว่านข้าวก่ำมาคลุก
เคล้ากับข้าวเหนียว จะทำให้ได้
ข้าวเหนียวที่มีสีม่วงอ่อนๆ กลิ่น
หอม รสชาติอร่อย นับเป็นภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นแห่งบ้านร่อง
บอนที่กำลังจะถูกสืบทอดโดย
เยาวชนบ้านร่องบอน

▶ “ปูจั่ว” เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียก
ปูน้ำจืดชนิดหนึ่งที่พบเป็นจำนวนมากในป่าน้ำจืดแห่ง
บ้านร่องบอน โดยในช่วงฤดูฝนพวกมันจะออกมาไต่
ตัวไม้ที่ขึ้นอยู่บ่อยๆ

▲ พ่ อ จั ย
ปราชญ์ท้องถิ่นแห่ง
บ้านร่องบอนกำลัง
แนะนำพืชสมุนไพร
หลากหลายชนิดที่
พบได้ในป่าชุมชน
บ้านร่องบอน

ชุมชนบ้านร่องบอน

◀ ในฤดูฝน ชาวบ้านร่องบอนจะพากันออกมาเก็บผลสตรอเบอรี่ป่า หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “มะนอต” หรือเรียกอีกอย่างว่า “มะต้อขน” มะนอตเป็นผลไม้ป่าที่มีรสชาติหวานอมเปรี้ยว กลิ่นหอม ผลสุกจะมีสีแดงสด ด้วยเหตุนี้เองเด็กๆ จึงพากันเรียกผลไม้ป่าชนิดนี้ว่า “สตรอเบอรี่แห่งป่าร่องบอน” เป็นแหล่งอาหารของนกและสัตว์ในป่าได้เป็นอย่างดี

▲ **กว่างนิกสู :** แมลงปีกแข็งที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนล้านนา ชาวเหนือนิยมนำกว่างสองเข้ามาเป็นกว่างสำหรับชน ในการเล่นชนกว่าง ซึ่งเป็นกีฬาพื้นบ้านของภาคเหนือ

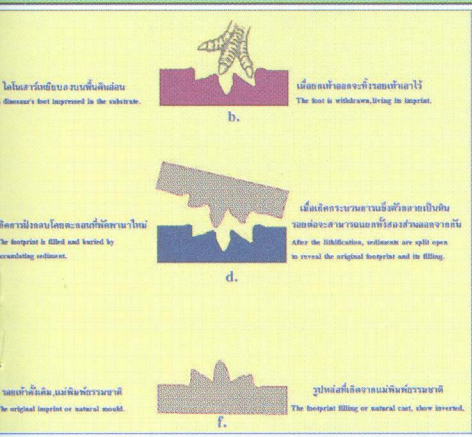

◀ สะพานไม้ไผ่สาน เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ในระบบนิเวศน้ำจืด สิ่งก่อสร้างที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับการรักษาสภาพแวดล้อม ร่วมมือร่วมใจโดยชาวบ้านร่องบอน

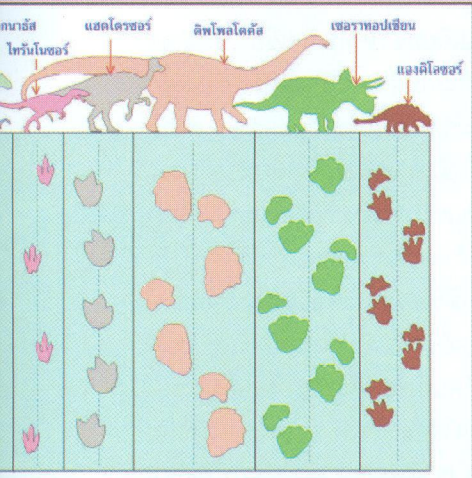
▶ **ป่าน้ำจืด แหล่งน้ำที่คอยหล่อเลี้ยงสรรพชีวิตในป่าชุมชนบ้านร่องบอน** ในช่วงหน้าฝนจะมีน้ำท่วมขัง

ขั้นตอนการเกิดรอยตีนไดโนเสาร์

ลักษณะรอยตีนของไดโนเสาร์แต่ละกลุ่ม

โกธัวซ่า... มือปราบศัตรูธรรมชาติ

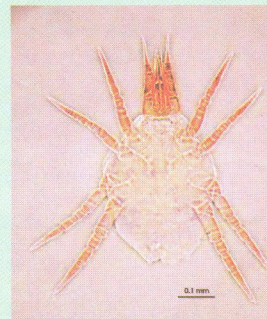
โกธัวซ่า คราวเคราะห์ของหนอนตัวร้าย และแมลงศัตรูพืชทั้งหลาย เพราะผลการศึกษานายมารุต เพื่อจาวรรณ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลูกศิษย์คนเก่งของ รศ.จริยา เล็กประยูร ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนเรื่อง “การศึกษาอนุกรมวิธานของไรตัวห้ำวงศ์ Cunaxidae (Acari)” จากโครงการ BRT ได้ค้นพบไรตัวห้ำชนิดใหม่ ในสกุล *Pseudobonzia* Smiley, 1975

จากรายงานผลการศึกษานายมารุต แจ้งมาว่า ได้ค้นพบไรตัวห้ำชนิดใหม่ (new species) คือ *P. tangkanasingae* n.sp. บริเวณบ้านโพธิ์ชนไก่ อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี โดยพบว่าไรตัวห้ำชนิดนี้อาศัยอยู่ในพื้นดินและผิวดินบริเวณที่มีการทับถมของซากต้นกล้วย ต้นข่อย และต้นส้มโอ และที่มาของชื่อไรตัวห้ำนี้ก็ไม่ธรรมดา เพราะชื่อ *Pseudobonzia tangkanasingae* ถูกตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่ ศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศรี ดังคณะสิงห์ ผู้ล่วงลับ และเป็นนักอนุกรมวิธานที่สำคัญคนหนึ่งของโลก นอกจากผลการรายงานการพบไรตัวห้ำชนิดใหม่แล้ว นายมารุตยังได้รายงานการค้นพบไรตัวห้ำชนิดที่มีการค้นพบเป็นครั้งแรกในประเทศไทย (new record) คือ *P. clathratus* (Shiba, 1976) ซึ่งพบอาศัยอยู่บนพื้นดินที่มีการทับถมของหญ้าแพรก กระถิน และส้มโอ บริเวณบ้านบางขันแตก อ. เมือง จ.สมุทรสงคราม และ *P. gruezoi* Corpuz-Raros and

Garcia, 1995 พบอาศัยอยู่บนพื้นดินที่มีการทับถมของต้นกล้วยในพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณบ้านโพธิ์ชนไก่ อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี และบนพื้นดินที่มีซากพืชทับถมในป่าทองผาภูมิ บริเวณน้ำตกสัสดมิตร ส่วนข้อมูลด้านชีววิทยาและนิเวศวิทยาของไรตัวห้ำทั้ง 3 ชนิดนี้ยังไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ซึ่งนายมารุตขอเวลาไปศึกษาต่ออีกนิด แล้วจะรายงานผลให้ทราบโดยเร็วที่สุด ขาวนี้ขอยืนยันว่าเป็น NEW SPECIES AND NEW RECORD ชัวร์ไม่มั่วแน่ เพราะมีผลงานตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการ The Natural History Journal of Chulalongkorn University ฉบับที่ 4(2) หน้า 45-51 เดือนตุลาคม 2547 ชื่อเรื่อง “A new species and new records of *Pseudobonzia* Smiley (Acari: Prostigmata: Cunaxidae) from Thailand” งานนี้พี่น้องเกษตรกรไทย อาจจะได้มือปราบศัตรูพืชชนิดใหม่ที่ปลอดภัย

P. gruezoi (new record)

P. tangkanasingae (new species)

นักวิจัยจุฬาฯ

ค้นพบหอยทากชนิดใหม่

อีกแล้ว ศรัทธา

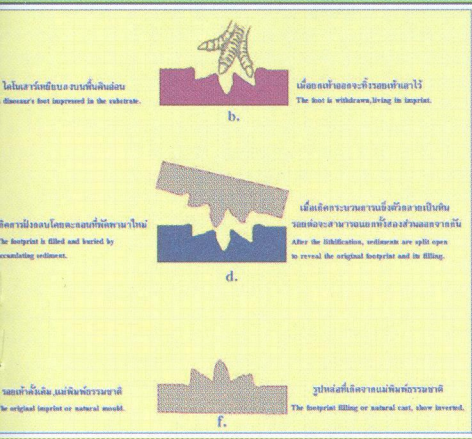
เขียนหอยอย่าง รศ. ดร. สมศักดิ์ ปัญญา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อลงมือทำการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของหอยทากในประเทศไทย โดยการสนับสนุนจากโครงการ BRT มีหรือที่อาจารย์จะไม่มีเรื่องราวสนุก ๆ มาเล่าสู่กันฟัง

ล่าสุดอาจารย์สมศักดิ์และคณะ ได้ค้นพบหอยทากจืดเพิ่มเติมอีก 16 ชนิด รวมทั้งสิ้นจนถึงปัจจุบันได้ค้นพบและตั้งชื่อเป็นหอยชนิดใหม่ (new

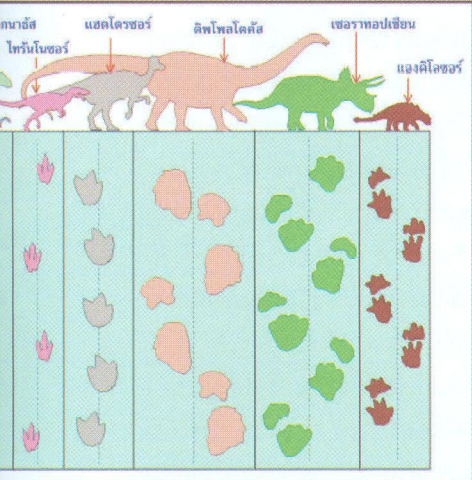
species) แล้วทั้งสิ้นเกือบ 70 ชนิด หอยทั้ง 16 ชนิดใหม่ล่าสุดนั้น ได้ค้นพบจากเขาหินปูนทุกภูมิภาคของประเทศไทยตั้งแต่ภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ตาก ภาคกลางพบที่ลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี ภาคตะวันออกพบที่ชลบุรี สระแก้ว ภาคใต้พบที่พังงา พัทลุง และสตูล

ผู้สนใจทางวิชาการติดตามอ่านบทความวิชาการได้ในวารสารวิชาการ The Natural History Journal of Chulalongkorn University ฉบับที่ 4(2) หน้า 53-56 ในชื่อเรื่อง A new species of *Opisthostoma* from Thailand (Prosobranchia : Cyclophoracea : Diplommatinidae). และหน้า 57-82 ในชื่อเรื่อง New pupillid species from Thailand (Pulmonata : Pupillidae). หรือติดตามได้ที่งาน 10 ปี BRT

ขั้นตอนการเกิดรอยตีนไดโนเสาร์

ลักษณะรอยตีนของไดโนเสาร์แต่ละกลุ่ม

ไธวซ้า... มื้อปราบศัตรูธรรมชาติ

ไธ คราวเคราะห์ของหนอนตัวร้าย และแมลงศัตรูพืชทั้งหลาย เพราะผลการศึกษานายมารุต เพื่องอารณ์ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถูกศิษย์คนเก่งของ รศ. จิรายุ เล็กประยูร ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนเรื่อง “การศึกษาอนุกรมวิธานของไรตัวห้ำวงศ์ Cunaxidae (Acari)” จากโครงการ BRT ได้ค้นพบไรตัวห้ำชนิดใหม่ ในสกุล *Pseudobonzia* Smiley, 1975

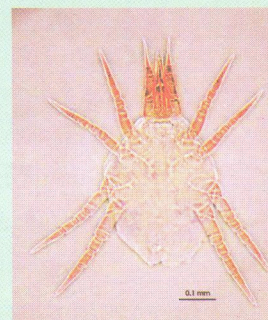
จากรายงานผลการศึกษานายมารุตแจ้งมาว่า ได้ค้นพบไรตัวห้ำชนิดใหม่ (new species) คือ *P. tangkanasingae* n.sp. บริเวณบ้านโพธิ์ชนไก่ อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี โดยพบว่าไรตัวห้ำชนิดนี้อาศัยอยู่ในพื้นดินและผิวดินบริเวณที่มีการทับถมของซากต้นกล้วย ต้นข่อย และต้นส้มโอ และที่มาของชื่อไรตัวห้ำนี้ก็ไม่ธรรมดา เพราะชื่อ *Pseudobonzia tangkanasingae* ถูกตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่ศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศรี ดังคะฉิงห์ ผู้ล่วงลับ และเป็นนักอนุกรมวิธานที่สำคัญคนหนึ่งของโลก นอกจากนี้ผลการรายงานการพบไรตัวห้ำชนิดใหม่แล้ว นายมารุตยังได้รายงานการค้นพบไรตัวห้ำชนิดที่มีการค้นพบเป็นครั้งแรกในประเทศไทย (new record) คือ *P. clathratus* (Shiba, 1976) ซึ่งพบอาศัยอยู่บนพื้นดินที่มีการทับถมของหญ้าแพรก กระถิน และส้มโอ บริเวณบ้านบางชันแตก อ. เมือง จ.สมุทรสงคราม และ *P. gruezoi* Corpuz-Raros and

Garcia, 1995 พบอาศัยอยู่บนพื้นดินที่มีการทับถมของต้นกล้วยในพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณบ้านโพธิ์ชนไก่ อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี และบนพื้นดินที่มีซากพืชทับถมในป่าของผาภูมิ บริเวณน้ำตกสัตตมิตร ส่วนข้อมูลด้านชีววิทยาและนิเวศวิทยาของไรตัวห้ำทั้ง 3 ชนิดนี้ยังไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ซึ่งนายมารุตขอเวลาไปศึกษาต่ออีกนิด แล้วจะรายงานผลให้ทราบโดยเร็วที่สุด ชำนาญขอยืนยันว่าเป็น NEW SPECIES AND NEW RECORD ชัวร์ไม่มั่วแน่ เพราะมีผลงานตีพิมพ์

ลงในวารสารวิชาการ The Natural History Journal of Chulalongkorn University ฉบับที่ 4(2) หน้า 45-51 เดือนตุลาคม 2547 ชื่อเรื่อง “A new species and new records of *Pseudobonzia* Smiley (Acari: Prostigmata: Cunaxidae) from Thailand” งานนี้พี่น้องเกษตรกรไทย อาจจะได้อะไรบ้างจากศัตรูธรรมชาติใหม่ที่ปลอดภัย

P. gruezoi (new record)

P. tangkanasingae (new species)

นักวิจัยจุฬาฯ

ค้นพบหอยทากชนิดใหม่

อีกแล้ว
ศรัณพ่าน

เขียนหอยอย่าง รศ. ดร. สมศักดิ์ ปัญญา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อลงมือทำการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของหอยทากในประเทศไทย โดยการสนับสนุนจากโครงการ BRT มีหรือที่อาจารย์จะไม่มีเรื่องราวสนุก ๆ มาเล่าสู่กันฟัง

ล่าสุดอาจารย์สมศักดิ์และคณะ ได้ค้นพบหอยทากจิ๋วเพิ่มเติมอีก 16 ชนิด รวมทั้งสิ้นจนถึงปัจจุบันได้ค้นพบและตั้งชื่อเป็นหอยชนิดใหม่ (new

species) แล้วทั้งสิ้นเกือบ 70 ชนิด หอยทั้ง 16 ชนิดใหม่ล่าสุดนั้น ได้ค้นพบจากเขาหินปูนทุกภูมิภาคของประเทศไทยตั้งแต่ภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ตาก ภาคกลางพบที่ลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี ภาคตะวันออกพบที่ชลบุรี สระแก้ว ภาคใต้พบที่พังงา พัทลุง และสตูล

ผู้สนใจทางวิชาการติดตามอ่านบทความวิชาการได้ในวารสารวิชาการ The Natural History Journal of Chulalongkorn University ฉบับที่ 4(2) หน้า 53-56 ในชื่อเรื่อง A new species of *Opisthostoma* from Thailand (Prosobranchia : Cyclophoracea : Diplommatinidae). และหน้า 57-82 ในชื่อเรื่อง New pupillid species from Thailand (Pulmonata : Pupillidae). หรือติดตามได้ที่งาน 10 ปี BRT

เรื่องเล่า

ชาไก

จาก...

เรื่อง/ภาพ :
เกศริน มณีบุญ

ประเด็นสำคัญสำหรับชาไกตอนนี้ พวกเขาต้องการ “บ้าน” กลับคืนมา “บ้าน” ที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล เขียวชอุ่ม เต็มไปด้วยอาหารที่พวกเขาสามารถเก็บเกี่ยวมากิน มาใช้สอยเมื่อไรก็ได้ ทุกวันนี้ยามค่ำคืนพวกเขาต้องนอนฟังทั้งเสียงปืน และเสียง “แมลงงูเหล็ก” (เลื่อยไฟฟ้า) กัดกินต้นไม้ซบกล่อมแทนเสียงร้องของสัตว์ป่า

● เด็กน้อยชาไก

ร่วมงานกับชาไกมา 6 ปีเต็มแล้ว ไม่รู้ว่าพวกเขาจะเบื่อหรือยัง แต่สำหรับดิฉันแล้วไม่เคยเบื่อเลย ทุกครั้งที่ออกเก็บตัวอย่างจะรู้สึกตื่นเต้น กระปรี้กระเปร่า เหมือนกับครั้งแรกๆ ที่ได้เริ่มงาน วิถีชีวิตของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพแวดล้อม แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงเลย นั่นคือ นิสัยใจคอ ไม่ว่าเวลาจะล่วงเลยมากี่ปีแล้วก็ตาม พวกเขายังคงร่าเริง บริสุทธิ์เหมือนเดิม

การร่วมงานกับชาไกจะว่ายากก็ไม่ใช่ จะง่ายก็ไม่เชิง ขึ้นกับสถานการณ์ และความพึงพอใจเป็นหลัก ชาไกมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบการบังคับบัญชา งานทุกอย่างจะราบรื่น หากพวกเขาเต็มใจทำ

ฉะนั้น แผนการทำงานแต่ละครั้งต้องมีความยืดหยุ่นสูง กำหนดตายตัวไม่ได้ว่าแต่ละวันต้องทำอะไรบ้าง บางครั้งเดินไปได้เพียงครึ่งทาง หากพวกเขาไม่อยากทำแล้ว ก็จะไปเดินลัดเลาะกลับที่พักทันที หรือวันไหนไม่อยากทำ ก็ไม่ทำ ออกภาคสนามแต่ละ

ครั้งจึงต้องกำหนดเวลาช่วงกว้างๆ และถี่ๆ เพื่อสะสมข้อมูลให้ได้ตามต้องการ อาศัยความอดทน ใจเย็นเป็นหลัก แต่เป็นการร่วมงานที่มีความสุข ปราศจากการบังคับบัญชา เพราะถือคติว่า “ข้อมูลจะมีความสมบูรณ์ที่สุด เมื่อผู้ให้ข้อมูลอยู่ในสภาวะพร้อม และเต็มใจ”

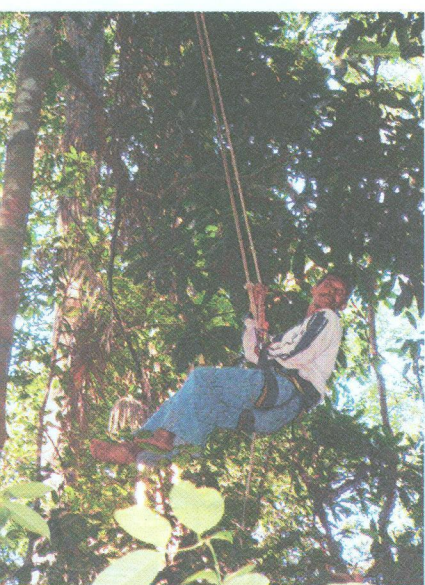
หากวันใดไม่ได้ออกไปเก็บตัวอย่าง เวลา ก็จะหมดไปกับการพูดคุย ชักถามเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไป ฟังผู้อาวุโสพูดถึงช่วงชีวิตในอดีต ให้ฟังบ้าง เล่นกับเด็กๆ บ้าง ถือ

โอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายได้เรียนรู้เรื่องราวของพวกเขามากกว่า เพราะชาไกเขาไม่สนใจหรอกว่าคุณจะเป็นใคร มาจากไหน ทุกคนเท่าเทียมกันหมดในความรู้สึกของพวกเขา

ครั้งหนึ่งได้มีโอกาสไปเยี่ยมชาไกที่มาเลเซีย ซึ่งหากดูจากลักษณะภายนอกแล้วชาไกที่นี่ก็ไม่ต่างอะไรจากที่เมืองไทยนัก เคยมีนักวิจัยบางท่านให้ชาไกที่มาเลเซียช่วยเก็บข้อมูลภาคสนามเช่นเดียวกัน การทำงานของชาไกที่นี่ค่อนข้างเป็นระบบ สามารถกำหนดลักษณะข้อมูลที่ต้องการและเวลาทำงานที่แน่นอนได้ พวกเขาเรียนรู้งานได้รวดเร็ว แต่ไม่สร้างความประหลาดใจให้กับผู้วิจัยมากนัก เพราะทราบว่าชาไกที่นี้ออกมาใช้ชีวิตร่วมกับสังคมภายนอกนานแล้ว และรัฐบาลยังสนับสนุนให้ทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับ มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้แต่ละครอบครัวอย่างเป็นสัดส่วน ได้รับการดูแลเอาใจใส่ค่อนข้างดี อีกทั้งมาเลเซียเป็นประเทศที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์สูง ชาไกจึงไม่ใช่กลุ่มชนแปลกประหลาดสำหรับพวกเขา

ในไทยเองก็มีชาไกหลายกลุ่มแต่กลุ่มชาไกที่ได้เข้าไปสัมผัสชีวิตและศึกษาค้นคว้านี้เป็นกลุ่มชาไกที่อาศัยอยู่บริเวณป่าฮาลา-บาลา ในเขตจังหวัดยะลาและนราธิวาส และกลุ่มชาไกที่อาศัยอยู่บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด ในเขตจังหวัดตรัง พัทลุง และสตูล ซึ่งมีชาไกบางกลุ่มที่ออกมาตั้งถิ่นฐานถาวรนอกเขตป่าแล้ว แต่มีเพียงกลุ่มเดียวที่ทางราชการเข้าไปจัดการรวบรวมให้พวกเขามาอยู่รวมกันที่บ้านแห่ จังหวัดยะลา คือกลุ่ม “ศรีธารโต” หากท่านใดเคยแวะเวียนไปเยี่ยมพวกเขา คงจะเห็นแล้วว่าสภาพเป็นเช่นไร ???

นอกจากชาไกศรีธารโต จังหวัดยะลา ที่ออกมาตั้งถิ่นฐานถาวรนอกเขตป่าแล้วยังมีชาไกอีกส่วนหนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่นอกเขตป่าเช่นเดียวกันแต่เป็นป่าบริเวณเทือกเขาบรรทัด ชาไกกลุ่มนี้ออกมาใช้ชีวิตแบบนี้นานแล้วและเป็นไปด้วยความเต็มใจ

● ชาไกในประเทศมาเลเซีย

● ต้นไม้ที่ถูกแมลงกัดหรือเลื้อยไฟฟ้ากัดกิน

เริ่มเรียนรู้การทำเกษตรเพื่อยังชีพ แต่ยังขาดประสบการณ์ และทุนทรัพย์ ทำให้ไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร อยากรู้ให้ทางราชการสนใจเข้าไปดูแลช่วยเหลือกลุ่มเหล่านี้ เพราะพวกเขาพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่แล้ว

เมื่อไม่นานมานี้อ่านเจอข่าวว่าทางราชการออกงบ 30 บาท รักษาทุกโรค ให้ตอมเหลืง ก็เป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่งเพราะเป็นนิมิตหมายที่ดีที่แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานราชการให้ความสนใจชนกลุ่มน้อยมากขึ้นและหากความช่วยเหลือนี้จะแผ่ไปถึงกลุ่มชนอื่นๆ บ้าง คงจะดีไม่น้อยไม่ว่าจะเป็น ชาวเลหรือชาวกู

ประเด็นสำคัญสำหรับชาวกูตอนนี้ พวกเขาต้องการ “บ้าน” กลับคืนมา “บ้าน” ที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล เขียวชุ่ม เต็มไปด้วยอาหารที่พวกเขาสามารถเก็บเกี่ยวมากินมาใช้สอยเมื่อไรก็ได้ ทุกวันนี้ยามค่ำคืนพวกเขาต้องนอนฟังทั้งเสียงปืนและเสียง “แมลง กูเหล็ก” (เลื้อยไฟฟ้า) กัดกินต้นไม้ ขับกล่อมแทนเสียงร้องของสัตว์ป่า

ทุกสิ่งย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสภาวะที่แวดล้อม ชาวกูก็ไม่สามารถหนีพ้นสังขารในข้อนี้ วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและค่ากล่าวที่ว่า “ชาวกู คือเจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรร” อาจเหลือเพียงตำนาน....เท่านั้นหรือ....

ต้นฝนปีนี้ ตั้งใจจะรวบรวมเมล็ดพันธุ์พืช พร้อมทั้งอุปกรณ์การเกษตรอื่นๆ ไปให้พวกเขา หากท่านใดจะร่วมบริจาคก็ยินดีเป็นอย่างยิ่งค่ะ จะได้กระจาย แจกจ่ายได้ทั่วถึงทุกกลุ่ม

นางสาวเกศรินทร์ มณีบุบ เป็นสาวชาวใต้ โดยกำเนิด ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ เป็นลูกศิษย์คนเก่งของ ศ. พวงเพ็ญ ศิริรักษ์ นางสาวเกศรินทร์เป็นผู้ที่มีความสนใจในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าชาวกูอย่างจริงจัง โดยสมัยเรียนปริญญาโทได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชนเผ่าชาวกูในจังหวัดยะลาและจังหวัดตรัง” ต่อมาเมื่อศึกษาต่อปริญญาเอกก็ยังคงช่วย ศ.พวงเพ็ญ ศิริรักษ์ เก็บข้อมูลและทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนเผ่าชาวกูมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบทความครั้งนี้เป็นประสบการณ์ที่ได้ถ่ายทอดมาจากการทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก เรื่อง “การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของพรรณพืชในภาคใต้ของประเทศไทยที่ใช้ประโยชน์โดยชนเผ่าชาวกู” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการ BRT งานนี้ลูกศิษย์..เอ๊ย..ลูกไม้ คงกลับไปไถ่ดิน อย่างแน่นอน!!

● ชาวกูน้อยช่วยเก็บข้อมูลอย่างขมิ้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต: กรณีศึกษาชันโรงกับจอมปลวก

“การเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชันโรงกับปลวกหรือกับพืชหลากหลายชนิดนั้น เป็นเพียงหนึ่งตัวอย่างเล็กๆ ในระบบนิเวศอันกว้างใหญ่ ที่สะท้อนให้เห็นว่าการปฏิสัมพันธ์ย่อมมีผลซึ่งกันและกันเสมอไม่ว่าทางใดก็ตาม ทางหนึ่ง แต่ไม่ว่าจะเป็นการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใดก็ตาม ธรรมชาติย่อมไม่มีผลทำให้สิ่งมีชีวิตอื่นๆ ต้องสูญหายไปจากโลก เพราะธรรมชาติมีระบบหรือกลไกในการรักษาสมดุลให้เกิดความเหมาะสมในการมีปฏิสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตอยู่เสมอ (natural balance)”

ในระบบนิเวศ (ecosystem) สิ่งมีชีวิตทุกชนิดจะมีการปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นโดยตรงหรือโดยอ้อม ซึ่งเป้าหมายสำคัญที่สุดของการมีปฏิสัมพันธ์ก็เพื่อให้เผ่าพันธุ์ของตนยังคงดำรงอยู่ หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด

ชันโรงเป็นแมลงที่แสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจนทั้งการปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับพืชมีดอก ด้วยพฤติกรรมการเป็นนักเก็บละอองเกสร (pollen) และน้ำหวาน (nectar) เพื่อเป็นอาหารแก่ตัวอ่อนในรัง หรือในกรณีไม่ย่นต้นชนิดต่างๆ ที่ชันโรงใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ส่วนในทางอ้อม ชันโรงเป็นแมลงนักผสมพันธุ์พืชหรือแมลงผสมเกสรดอกไม้ให้กับระบบนิเวศ

นอกจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างชันโรงกับพืชแล้วยังพบว่า ชันโรงชนิดหนึ่งซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Trigona collina* Smith ได้มีปฏิสัมพันธ์กับปลวกสกุล *Macrotermes* เป็นปลวกที่มีการ

ชันโรงมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับพืชดอกในฐานะนักผสมพันธุ์พืช

เรื่อง/ภาพ:

ธัชศณีน จงจิตวิมล

และดร.วันดี วัฒนชัยยิ่งเจริญ

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

บิอาร์ทิ แอบเม้าท์

● ฝ่ายเลขานุการฯ ขอแสดงความยินดีกับ คุณภัทรพร วชิรชีพสวัสดิ์ เลขาคณะของ รศ.ปรีชา ประเทพา ที่ได้รับทุนพัฒนาบุคลากรจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ ไปศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ด้าน Wetland Ecology ณ ดินแดนแห่งดอกไม้ลิป คราวนี้สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวชจะได้บุคลากรระดับดอกเตอร์เพิ่มมาอีก 1 ท่าน แสดงความยินดีล่วงหน้าไว้เลยคะ แต่เอ๊ะ.....แล้วทีนี้ใครจะมาช่วย รศ.ปรีชา ทำงานศูนย์สิ่งแวดล้อมฯ ละเนี่ยะ

● เดินไปตลาดนัดใต้ตึกตอนกลางวัน พบแผงกล้วยไม้สีส้มสวยสะดุดตา แต่เป็นกล้วยไม้ที่ปั่นจากดินญี่ปุ่น ธุรกิจด้านนี้กำลังเติบโตและทำรายได้ค่อนข้างหนัก พบเห็นได้ตามแผงตลาดนัดสวนจตุจักรและตลาดนัดทั้งหลาย ทั้งสองน้าส่งขายทั้งในและนอกประเทศ เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์แล้วมันได้เหมือนจริงๆ ค่ะ คนขายบอกว่า ตอนนั้นต้องถูกกล้วยไม้ของจริงด้วย เพราะต้องดูแล ไร ราก ดอกตูม ฝ่ายเลขฯ ก็เลยซื้อมาประดับห้อง 3 ชนิด คือ คางคก รองเท้านารีอินทนนท์ รองเท้านารีขาวสตูล ไม่รู้โดนคนขายหลอกหรือเปล่า เสียชื่อ BRT แยะเลย ทีมกล้วยไม้ช่วยมาดูหน่อยสิคะว่าเราโดนหลอกหรือเปล่า แต่ทางบิอาร์ทิก็กระซิบให้ข้อคิดคนขายไว้เยอะเหมือนกันว่า น่าจะเอากล้วยไม้ป่าหรือกล้วยไม้หายากมาเป็นต้นแบบ เช่น กล้วยไม้ชนิดใหม่ในประเทศไทยหรือกล้วยไม้ชนิดใหม่ของโลก จะได้เพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่าขึ้น โดยขายผลิตภัณฑ์พร้อมประวัติของกล้วยไม้ด้วย คนขายทำตาโตชอบใจใหญ่เลยคะ ขายไปแถมไปเพียบเลย...(ความหลากหลายทางชีวภาพต่อยอดได้อีกแล้วค่ะ)

สร้างรัง หรืออาณาจักรขนาดใหญ่อยู่บนพื้นดิน มีลักษณะเป็นเนินดินสูงขึ้นมาจากพื้น หรือที่เรียกกันว่า “จอมปลวก” (mound-building termites)

จากการศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นรังกับปลวกกลุ่มดังกล่าว พบว่าชั้นรังได้ประโยชน์จากปลวก เนื่องจากชั้นรังสามารถสร้างรังภายในช่องว่างของจอมปลวก เพื่อใช้เป็นแหล่งอาศัย ในขณะที่จอมปลวกไม่ได้รับประโยชน์หรือโทษจากการที่ชั้นรังทำรังอยู่อาศัย เพียงแค่เสียพื้นที่บางส่วนของรังไป ซึ่งตำแหน่งรังของชั้นรังจะแทรกอยู่ระหว่างรังของปลวก โดยมีการสร้างขอบเขตของรังและเกิดการแยกส่วนระหว่างรังของชั้นรังกับที่อยู่ของประชากรปลวกอย่างชัดเจน

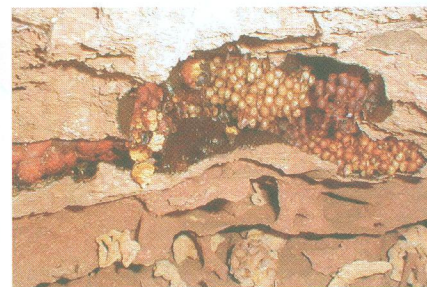
การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นรังกับจอมปลวกดังกล่าว มีผลทำให้การจัดรูปแบบการเรียงตัวของชั้นรัง (nest dispersion) ชนิด *T. collina* ได้ถูกกำหนดไปตามขนาดของจอมปลวกด้วย กล่าวคือ ถ้าจอมปลวกมีขนาดใหญ่จำนวนรังของชั้นรังก็จะมีปริมาณมาก บางครั้งอาจมากถึงสิบรังเลยทีเดียว ในขณะที่เดียวกันถ้าจอมปลวกมีขนาดเล็ก จำนวนรังของชั้นรังก็จะน้อยลงตามไปด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากช่องว่างภายในรังที่มีน้อยตามขนาดของรังนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นรังกับปลวกเพื่อเป็นแหล่งอาศัยดังกล่าวจะมีความชัดเจนสูงกว่าการที่ชั้นรังมี

ปฏิสัมพันธ์กับพืชอาศัยก็ต่อเมื่อชั้นรังชนิดนี้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปลวกที่มีรังขนาดใหญ่เท่านั้น เพราะการที่ชั้นรังเข้าไปสร้างรังในจอมปลวกขนาดใหญ่จะส่งผลทำให้ชั้นรังมีการจัดเรียงของรังชั้นรังเป็นกลุ่ม (clumped pattern) ในขณะที่ชั้นรังที่มีปฏิสัมพันธ์กับพืชที่ใช้อาศัย บางครั้งพบว่ามีรูปแบบการกระจายตัวแบบสุ่ม (random pattern) หากชั้นรังเกิดการปฏิสัมพันธ์กับพืชของอาศัยเพียงอย่างเดียว

ทางเข้ารังของชั้นรัง หากไม่สังเกตให้ดีอาจเดินเหยียบได้

รังชั้นรังที่แทรกอยู่ในอาณาจักรของจอมปลวก

การเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นรังกับปลวกหรือกับพืชหลากหลายชนิดนั้น เป็นเพียงหนึ่งตัวอย่างเล็กๆ ในระบบนิเวศอันกว้างใหญ่ที่สะท้อนให้เห็นว่าการปฏิสัมพันธ์ย่อมมีผลซึ่งกันและกันเสมอ ไม่ว่าทางใดก็ตาม แต่ไม่ว่าจะเป็นการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใดก็ตามธรรมชาติย่อมไม่ผลทำให้สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ต้องสูญหายไปจากโลก เพราะธรรมชาติมีระบบหรือกลไกในการรักษาสมดุลให้เกิดความเหมาะสมในการมีปฏิสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตอยู่เสมอ (natural balance)

แต่เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์เกิดมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ ในธรรมชาติมนุษย์มักจะทำให้สิ่งมีชีวิตชนิดนั้นสูญหายไปจากโลกทำให้เกิดการสูญเสียความซับซ้อนของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

ดังนั้นจึงไม่มีสิ่งมีชีวิตชนิดใดที่จะสามารถอยู่บนโลกได้โดยไม่เกิดปฏิสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นซึ่งแม้แต่มนุษย์ก็ไม่มีข้อยกเว้น

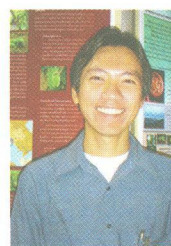
● การติดต่อสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งที่คนจำนวนไม่น้อยที่เดียวเลือกที่จะใช้นั้นก็คือ อีเมล เพราะนอกจากจะรวดเร็วและส่งข้อมูลถึงกันได้ครวละมากมาย แล้ว ยังเป็นการสื่อสารที่ประหยัดเนื่องจาก**แอบใช้ทำงานได้** อีๆๆ เอาละ เข้าเรื่องดีกว่า นอกจากข้อดีดังกล่าวแล้วการใช้อีเมลก็ใช่ว่าจะไม่มีข้อเสียนั้นก็คือ ในปัจจุบันเราจะพบว่ามีหนอนไวรัสต่างๆ เยอะแยะมากมายแทรกเข้ามาในกล่องรับของเรา ซึ่งผู้ที่จะต้องระมัดระวังเพราะหากพลาดพลั้งไปเครื่องคอมพิวเตอร์ตัวนั้นก็จรวนไปแล้วเราจะต้องเสียข้อมูลทั้งหลายที่ตั้งสมทำมาแรมปีทีเดียว นี่จึงเป็นเหตุผลหลักที่เดียวที่ทำให้การติดต่อสื่อสารทางอีเมลเกิดข้อผิดพลาดเนื่องจากผู้รับไม่กล้าเปิดอีเมลที่เข้ามาบางฉบับเนื่องจากไม่แน่ใจว่าใครส่งมาให้ทั้ง ๆ ที่บางครั้งเมลที่ส่งมาอาจเป็นเอกสารสำคัญก็ได้ เหตุการณ์แบบนี้ประสบโดยตรงกับฝ่ายเลขานุการฯ ดังนั้น ขอให้ผู้ส่งใส่หัวข้อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเป็นดีที่สุดค่ะ เพื่อตัดปัญหาความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้

● ขอแสดงความยินดีกับภาควิชาชีววิทยาจุฬาฯ ที่มีดอกเตอร์เพิ่มมาอีกท่าน ชายหนุ่ม

ไฟแรง ผู้พักที่ Ph.D. (Biology) จาก Boston University, USA เพิ่งกลับมาถึงเมืองไทยเมื่อธันวาคม 47 ที่ผ่านมา

นั่นคือ ดร. นพดล กิตนะ ศิษย์เก่าผู้รับทุน BRT สอบถามถึงความเชี่ยวชาญทางด้านที่จบมา คือ เกี่ยวกับสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อมนุษย์และสัตว์ทำให้เกิดภาวะผิดปกติต่างๆ โดยขณะนี้อาจารย์กำลังทำงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาผลกระทบของสารตกค้างที่มีต่อเนื้อเยื่อและอวัยวะต่างๆ ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในชุดโครงการทองผาภูมิตะวันตก ซึ่งเป็นโครงการที่เกิดจากความร่วมมือกันของโครงการ BRT และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จากการที่ได้พูดคุยกัน ดอกเตอร์หนุ่มบอกว่าน่าจะเป็นคนแรกในเมืองไทยกระมังที่ศึกษาทางด้านนี้เนื่องจากยังไม่มีปรากฏว่าใครเคยทำงานนี้มาก่อนฝ่ายเลขฯ ก็เลยได้โอกาสขอความกรุณาจากอาจารย์ช่วยเขียนเรื่องเกี่ยวกับสารพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเพื่อเผยแพร่ เผื่ออาจมีคนสนใจเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยกับอาจารย์ก็ลองติดต่อกันดูนะค่ะ

ดาวรุ่งดวงจิ๋ว

อนาคตแจ๋ว

“โรน่านางฟ้า”

ศ.ดร.ละออศรี เสนาะเมือง และคณะ จากภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภายใต้การสนับสนุนจากโครงการ BRT ในหัวข้อ “ความหลากหลายและการแพร่กระจายของโรน่านางฟ้าในประเทศไทย” ได้ค้นพบโรน่านางฟ้าสายพันธุ์ใหม่ของโลก จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ โรน่านางฟ้าสิรินธร โรน่านางฟ้าไทย และโรน่านางฟ้าสยาม ซึ่งโรน่านางฟ้าทั้ง 3 ชนิดนี้จัดเป็นสัตว์ประจำถิ่นที่พบเฉพาะในเมืองไทยเท่านั้น และที่สำคัญโรน่านางฟ้าตัวจิ๋วเหล่านี้กำลังจะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่ของเมืองไทยอีกด้วย

และจากผลการศึกษาพื้นฐานด้านความหลากหลายทางชีวภาพของโรน่านางฟ้าผนวกกับแนวความคิดที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของโรน่านางฟ้าไทยของ อ.นุญกุล แสงพันธุ์ นักศึกษาโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) ที่เห็นว่าโรน่านางฟ้าไทยมีคุณภาพใกล้เคียงกับอาร์ทีเมียที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบน้ำเค็ม ซึ่งถ้าพัฒนาคุณภาพของโรน่านางฟ้าไทยให้สูงขึ้นได้ก็จะสามารถใช้ทดแทนการนำเข้าอาร์ทีเมียจากต่างประเทศซึ่งมีราคาแพง จึงได้ทำการศึกษา “การเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้าไทยเพื่อการค้าในประเทศไทย” โดยในการศึกษาครั้งนี้ ศ.ดร. ละออศรี เสนาะเมือง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และผลการศึกษาก็สามารถหาวิธีการเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้าไทยให้มีอัตราการรอดตายสูง สามารถนำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้าเพื่อการค้าได้จริง และยังได้จดสิทธิบัตรวิธีการฟักไข่ของโรน่านางฟ้าไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

แต่ทว่าความรู้ที่ได้มาหากเก็บไว้ก็จะไม่เกิดประโยชน์ ดังนั้น อ.นุญกุล และ ศ.ดร. ละออศรี จึงได้จัดการประชาสัมพันธ์ความรู้และวิธีการเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้าเพื่อการค้า ผ่านสื่อต่างๆ ให้กับผู้ที่สนใจอย่างต่อเนื่อง แต่กิจกรรมที่เป็นไฮไลท์ของการนำประโยชน์ด้านความหลากหลายทางชีวภาพไปใช้ก็เห็นจะเป็นกิจกรรมการฝึกอบรมเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้า รุ่นที่ 1 ณ ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามเป็นอย่างมากจนต้องมีการเปิดอบรมรุ่นที่ 2 ขึ้น นอกจากนี้ได้มีการเปิดตัวความรู้ในการเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้า ในงานวันเกษตรแห่งชาติ ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ผ่านมาก็อีกด้วย

กรณีตัวอย่างของการนำวิถีชีวิตของสิ่งมีชีวิตประเภทนี้จัดทำเป็นชุดความรู้แล้วส่งต่อไปถึงมือลูกค้าที่หลากหลายชั้น ได้แก่ ไข่แห้งของอาร์ทีเมียที่บรรจุในผลิตภัณฑ์ราคา 110 บาท (Sea Monkey)

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการฝึกอบรมเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้ารุ่นที่ 1 ฝ่ายเลขานุการโครงการ BRT ได้มีโอกาสพูดคุยกับคุณสุวัฒน์ เสือโพธิ์น ผู้เพาะเลี้ยงอาร์ทีเมียส่งขายเพื่อเป็นอาหารปลาจากอำเภอบางบัวทอง นนทบุรี หนึ่งในผู้เข้าร่วมอบรมการเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้า และได้้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้าของตนเองประสบความสำเร็จ คุณสุวัฒน์ กล่าวว่า หลังจากเข้ารับการฝึกอบรมก็ได้ทดลองนำไข่โรน่านางฟ้ามาเพาะเลี้ยงส่งขายให้กับผู้เลี้ยงปลาสวยงามแทนการเพาะเลี้ยงอาร์ทีเมีย เพราะเห็นว่า โรน่านางฟ้าเป็นสัตว์กลุ่มเดียวกับอาร์ทีเมีย แต่เจริญเติบโตเร็วกว่า มีคุณค่าทางอาหารสูงกว่า และสามารถส่งขายได้ราคาดี อีกทั้งปลาสวยงามในเมืองไทยส่วนมากเป็นปลาน้ำจืด ต้องกินอาร์ทีเมีย น้ำจืดจึงจะเจริญเติบโตเร็ว มีสีส้มสวยงาม และในอนาคตคุณสุวัฒน์ยังมีโครงการที่จะเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้าเพื่อส่งขายไปทั่วโลกอีกด้วย

ศักยภาพของโรน่านางฟ้าตัวจิ๋วเหล่านี้ นอกจากจะมีมูลค่าในการเป็นอาหารปลาแล้ว หากมองในมุมอื่นๆ คุณจะเห็นว่าความสวยงามสีสันและรูปร่างที่แปลกตาของโรน่านางฟ้า จัดเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ธรรมชาติได้สร้างขึ้น (Art of life) ผนวกกับวิธีการดำรงชีวิตที่น่าทึ่ง อย่างเช่นการหายใจด้วยน้ำหรือการปรับตัวให้อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำชั่วคราวโดยการผลิตไข่ที่มีเปลือกหนาจำนวนมาก เพื่อรอฝนตกมาในป่าดงดิบ ไข่เหล่านี้ก็จะฟักตัวกลับมามีชีวิตขึ้นมาใหม่ เป็นต้น ความอัศจรรย์ของชีวิตและความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ ถ้านำมาขายกับกลุ่มลูกค้าที่มีความคิดสร้างสรรค์ เช่น ศิลปิน นักศึกษา หรือแม้แต่คนที่รักความสวยงามทั่วไป ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจในศิลปะการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตที่บรรเลงไปตามเพลงของธรรมชาติ มูลค่าของโรน่านางฟ้าก็จะ

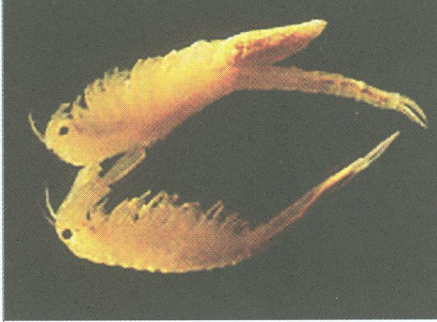
The Basic Starter kit that started an American institution! And now Sea-Monkeys are guaranteed to live for a full 2 years!

BENEFITS

- Parents and educators have used Sea-Monkeys as first pets for over 40 years
- A fun and easy introduction to science and biology
- Teaches responsible, nurturing pet-care
- GUARANTEED TO LIVE 2 FULL YEARS

INCLUDES:

- Water Purifier
- Instant Live Eggs
- Sea-Monkeys Growth Food
- Calibrated Growth Food Measuring Spoon
- Easy-to-follow instructions

ขอแนะนำโรบนางฟ้า “สัตว์เศรษฐกิจตัวใหม่ของไทย”

โรบนางฟ้า : รูปก็งามนามก็ไพเราะ เกมมีมูลค่าเพิ่มอีกต่างหาก

“

ในอนาคตความหลากหลายทางชีวภาพเหล่านี้อาจกลายเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ ที่จะสามารถบ่งบอกถึงศักยภาพของเศรษฐกิจบนรากฐานขององค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ หรือ Biodiversity-based economy

”

เพิ่มขึ้นมากกว่าแค่การเป็นอาหารปลา แต่กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางจิตใจ หรือที่เรียกว่า High Touch

กรณีตัวอย่างของการนำวิถีชีวิตของสิ่งมีชีวิตประเภทนี้จัดทำเป็นชุดความรู้แล้วส่งต่อไปถึงมือลูกค้าที่หลากหลายขึ้น ได้แก่ ไข่แห้งของอาร์ทีเมียที่บรรจุในซองราคาแพ่งพอสมควรเขียนไว้ว่า “ลิงทะเล” (Sea Monkey) ความมหัศจรรย์ก็จะเกิดขึ้นเมื่อนำลิงทะเลมาแช่ในน้ำระยะหนึ่ง ก็จะเจริญเป็นอาร์ทีเมียว่ายน้ำได้ จันใดก็จันนั้น โรบนางฟ้าของไทยถ้าเพิ่มความรู้อเข้าไปในขบวนการเพิ่มมูลค่าก็จะมีมูลค่าไม่แพ้ลิงทะเลหรืออาจจะมากกว่าก็ได้ เพราะสามารถจินตนาการได้ว่าเป็น “ลิงน้ำจืด” หรืออาจจะเป็นนางฟ้าที่กลับมาเกิดในน้ำ

การนำองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพไปใช้ประโยชน์ดังตัวอย่างข้างต้น เป็นเพียงตัวอย่างอันน้อยนิดเมื่อเทียบกับความหลากหลายทางชีวภาพที่เมืองไทยมีอยู่ ถ้าหากมีการสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างต่อเนื่อง ในอนาคตความหลากหลายทางชีวภาพเหล่านี้ อาจกลายเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ ที่จะสามารถบ่งบอกถึงศักยภาพของเศรษฐกิจบนรากฐานขององค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ หรือ Biodiversity-based economy เพียงแต่ผู้ที่จะใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพลองปรับมุมมองให้เข้ากับมิติทางสังคมมากขึ้น ปรับกลยุทธ์ทางการตลาด ปรับแนวคิดการเสนอขายไปพร้อมๆ กับพัฒนาการจัดทำชุดองค์ความรู้ส่งต่อถึงมือลูกค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เศรษฐกิจแนวคิดลูกผสมนี้จะสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้กับทรัพยากรธรรมชาติ และเศรษฐกิจของเมืองไทยได้อย่างแน่นอน

“เห็นโรบนางฟ้าตัวจิ๋วๆ อย่างนี้ ต้องยอมรับว่าสวยทั้งรูป ทั้งวิถีชีวิต แต่เพียงสามารถนำคุณภาพอันน้อยนิดเท่านั้นมาใช้ประโยชน์”

โครงการทองผาภูมิตะวันตกระยะที่สอง เริ่มแล้ว...

นายประเสริฐ บุญสัมพันธ์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และ ศ. วิสูตร โปไ้ม้ ผอ.โครงการ BRT ร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจโครงการทองผาภูมิตะวันตก

คณะนักวิจัยในชุดโครงการทองผาภูมิตะวันตกมาร่วมเป็นสักขีพยานในงานนี้ด้วย

การดำเนินโครงการวิจัยทองผาภูมิตะวันตก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2548-2550) ถือว่าเป็นพันธกิจร่วมที่สำคัญของโครงการ BRT และ ปตท. ที่จะดำเนินงานอย่างเชื่อมโยงและบูรณาการกันให้มากยิ่งขึ้นเนื่องจากระยะแรก เพื่อนำไปสู่การจัดการองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ ด้านเศรษฐกิจสังคม และศีลธรรมของชุมชน ด้วยการสร้างเสริมศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในที่สุด

เมื่อ 21 เมษายน 2548 เวลา 10.00 น ศาสตราจารย์วิสูตร โปไ้ม้ ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย (Biodiversity Research and Training Program : BRT) และนายประเสริฐ บุญสัมพันธ์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ลงนามในบันทึกความเข้าใจโครงการวิจัยทองผาภูมิตะวันตก ระยะที่สอง (พ.ศ. 2548-2550) เพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 3 หมีนไร่ และบริเวณใกล้เคียง ในเขตตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าติดแนวทอส่งก๊าซธรรมชาติไทย-สหภาพพม่า ของ ปตท. ที่จังหวัดกาญจนบุรี ขยายผลจากการดำเนินโครงการทองผาภูมิตะวันตกระยะแรกที่เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2545

พรรณไม้ในพู่...เปลี่ยนไป

ปลายเดือนมกราคม 2548 ที่ผ่านมามี ดร.ทวีศักดิ์ บุญเกิด ได้พาคณะนักพฤกษศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งรุ่นใหญ่และรุ่นเยาว์ ประมาณ 10 คน เดินทางไปสำรวจพรรณไม้ในพื้นที่พุนองปลิงและพู่ท่ามะเดื่อ ต.ห้วยเขย่ง อ.ทองผาภูมิ เพื่อจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ การสำรวจครั้งนี้ ดร.ทวีศักดิ์ บอกว่า พื้นที่พู่เป็นพื้นที่ที่น่าสนใจมาก เพราะมีความหลากหลายทั้งพืชและสัตว์โดยเฉพาะในพุนองปลิงซึ่งยังคงความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง ส่วนพู่ท่ามะเดื่อนั้นมีสภาพเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อ 3 ปีที่เคยมาสำรวจ โดยมีสภาพแห้งแล้งแตกต่างไปจากเดิมมากซึ่งหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปเกรงว่าพรรณไม้หายากหรือพรรณไม้เฉพาะถิ่นที่เคยพบอยู่ในพื้นที่พู่ท่ามะเดื่อเช่นกระชายสยาม เทียนลิง เอื้องจิตติมา จะสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่พู่แห่งนี้ด้วย

filmy fern ในพู่ท่ามะเดื่อถ่ายเมื่อ ปี 2545

สภาพ filmy fern ในยุคปัจจุบัน ปี 2548

Journal ใหม่ ขององค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2548 โชคดีมีโอกาสได้พบกับนักสัตววิทยาชื่อดัง อาจารย์จารุจินต์ นิตะภักดิ์ ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวิจัยธรรมชาติวิทยา องค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นผู้ที่คุณคลั่งไคล้อยู่บงการนี้มานาน แม้ท่านอาจารย์เองยังแอบกระซิบบอกกับพวกเราว่า “ผมทำงานทางด้านนี้มานานตั้งแต่สมัยเป็นขุนแผนจนกลายเป็นขุนช้างแล้ว” ซึ่งนอกจากพวกเราจะมีโอกาสได้รับฟังเรื่องราวประสบการณ์ที่ตื่นเต้นสนุกๆ และมากมายไปด้วยเนื้อหาสาระความรู้แล้ว อาจารย์ยังมีข่าวดีมาฝากสำหรับนักวิจัยหรือผู้ที่กำลังเตรียมเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ เนื่องจากขณะนี้จะมี Journal ขององค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ออกใหม่ รับผิดชอบบทความภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพทุกด้าน ทั้งงานที่เกี่ยวกับสัตววิทยา อนุกรมวิธาน นิเวศวิทยา และงานใกล้เคียง ภายใต้ชื่อ Thailand Natural History Museum Journal โดยมีท่านอาจารย์จารุจินต์ เป็นบรรณาธิการ กำหนดคลอดฉบับแรกเมื่อปลายเดือนมีนาคม 2548 เข้า เอ. ดีใจจัง

ขบวน TYPIN_KKU เคลื่อนตัวแล้วจ้า

มาแล้วจ้า... ความคืบหน้าของโครงการจัดประกายนักวิจัยไทยมืออาชีพรุ่นใหม่ (TYPIN_Thai Young Professional Initiatives) สำหรับฉบับนี้ขอเสนอความเคลื่อนไหวของกลุ่มมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่พวกเขาขนานนามตัวเองกันว่า กลุ่ม TYPIN_KKU (Thai Young Professional Initiatives_KhonKean

University) มีกิจกรรมและความคืบหน้ามาเล่าสู่กันฟัง เอาละเรามาติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวของสมาชิกกันดีกว่า วันที่ 19 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้รับทุนโครงการ BRT ได้เชิญชวนนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ เข้าร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ภายใต้แนวคิดการสนับสนุนคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการ

อนุรักษ์และทำวิจัยงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

กิจกรรมในวันนั้นมีนักศึกษาระดับปริญญาตรีเข้าร่วมจำนวน 9 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 บรรยายภาคเต็มไปด้วยความเป็นกันเอง หัวข้อที่พูดคุย คือ การทำงานวิจัยตามเพื่อนหรือตามคำแนะนำจากอาจารย์โดยไม่ได้เกิดจากความสนใจจริงๆ นอกจากนี้น้องๆ ได้พูดถึงในสิ่งที่ตัวเองสนใจ เช่น น้องอนันต์ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สนใจสัตว์เลื้อยคลาน แต่อาจารย์ในภาควิชาของ มข. ไม่มีใครทำงานวิจัยด้านนี้ และยังมีน้องๆ มีความสนใจตรงกันจึงอยากจะทำงานร่วมกัน เป็นต้น หลังจากการพูดคุยมีข้อตกลงร่วมกันให้ส่งร่างโครงการ (proposal) ที่ตัวเองสนใจ พร้อมกับหาอาจารย์ที่สามารถให้คำปรึกษาด้วย และรวบรวมเพื่อเตรียมส่งไปยัง BRT เพื่อพิจารณาให้การสนับสนุนตามจะเห็นสมควรต่อไป

การจัดกิจกรรมครั้งนี้มีผู้สนใจค่อนข้างน้อยเนื่องจากระยะเวลาการประชาสัมพันธ์สั้นอีกทั้งอยู่ในระหว่างช่วงนักศึกษาสอบปลายภาคกิจกรรมต่อไปคือการรวมกลุ่มเพื่อชักชวนนักศึกษาต่างคณะ เช่น คณะเกษตร สิ่งแวดล้อม และเศรษฐศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้งานวิจัยด้านความหลากหลาย

อันเน! มีแผนการชะยาวเหยียดอย่างนี้ กลุ่ม TYPIN อื่นๆ ทั้ง จุฬาฯ เกษตรฯ มหิดล มอ. มข. ม.นเรศวรฯ มหาสารคาม อย่ามัวช้าเนอะ เดี่ยวจะสู้ TYPIN_KKU ไม่ได้นา แล้วจะหาว่าไม่เตือน..หรือว่าโดน สีนามิ ชัดหายไปเสียแล้ว

เปิดตัวหนังสือ “ในโลกกว้าง”

“ในโลกกว้าง” เป็นหนังสือออกใหม่ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ได้เปิดตัวอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2548 ณ สวนสัตว์ดุสิต หนังสือเล่มนี้นี้องฯ อายุระหว่าง 11-15 ปี ไม่ควรพลาด โดยเฉพาะน้องๆ ที่รักธรรมชาติ หรืออยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ เพราะเป็นหนังสือคู่มือในการฝึกฝนทักษะในการเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพให้กับน้องๆ ได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาสาระภายในเล่มนอกจากจะประกอบด้วยความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งเรื่องระบบนิเวศ ห่วงโซ่อาหาร สิ่งมีชีวิตต่างๆ แล้ว ยังเน้นให้น้องๆ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจาก

ประสบการณ์ตรงผ่านกิจกรรมการสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง และลงมือทำด้วยตนเอง เช่น การจัดสวนในโรงเรียน ขุดบ่อเลี้ยงปลานักข่าวสายน้ำ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ใกล้ชีวิตธรรมชาติมากขึ้นซึ่งจะช่วยพัฒนาความเข้าใจและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคต ใครสนใจหนังสือเล่มนี้ ติดต่อไปที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ทีมงานสาปฏิรูป... เชิญลงทุนเองปลิง

เมื่อต้นเดือนมีนาคม 2548 ที่ผ่านมา คณะกรรมการจากสาปฏิรูป นิตยสารที่เน้นด้านการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กไทย ได้บุกลงพื้นที่ทองผาภูมิตะวันตกเพื่อเยี่ยมชมพูนองปลิง ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ พร้อมกันนี้ได้สัมภาษณ์ทั้งเด็กเยาวชนและผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เนื้อหาสาระจะเป็นอย่างไรติดตามได้ในนิตยสารสาปฏิรูปฉบับเดือนพฤษภาคม 2548..ค่ะ

ขอเชิญส่งผลงานสร้างสรรค์เข้าร่วมประกวด

เนื่องในโอกาสครบรอบการดำเนินงาน 10 ปี โครงการ BRT

“10 ปี BRT ความหลากหลายทางชีวภาพ”

วันเวลาหมุนเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จนใกล้จะมาถึงครบรอบอีกรอบแล้ว สำหรับการประชุมวิชาการประจำปีโครงการ BRT ที่จัดขึ้นเป็นประจำในเดือนตุลาคม ของทุกปี การประชุมในปีนี้จะจัดระหว่างวันที่ 10-13 ตุลาคม 2548 และจะเป็นการจัดประชุมที่พิเศษกว่าปีอื่นๆ เนื่องในโอกาสครบรอบการดำเนินงาน 10 ปี ของโครงการ BRT

โครงการ BRT (Biodiversity Research and Training Program) จึงได้จัดประกวดทางด้านศิลปกรรม ในหัวข้อ “10 ปี BRT ความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อชีวิต” เพื่อส่งเสริมศิลปิน และผู้มีจิตวิญญาณที่รักในธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย เข้ามาร่วมกันสะท้อนความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. การประกวดตราสัญลักษณ์ (โลโก้)

เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในงานประชุม 10 ปี BRT ตราสัญลักษณ์ดังกล่าวจะต้องมีคำว่า “BRT” หรือนำโลโก้เดิมของโครงการ BRT มาดัดแปลง ผสมผสานก็ได้ โลโก้ควรสื่อให้เห็นความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพที่มีต่อสรรพชีวิตหรืออาจเป็นแนวคิดของการนำเสนอวาระครบรอบการดำเนินงาน 10 ปี โครงการ BRT ท่านที่ต้องการอ่านข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการ BRT เพื่อสร้างจินตนาการ โปรดดูรายละเอียดที่เว็บไซต์ของโครงการ (ส่งได้ไม่เกิน 3 แบบต่อหนึ่งท่าน พร้อมคำอธิบายแนวคิดของโลโก้ที่ท่านสร้างขึ้น)

ชิงรางวัลยอดเยี่ยม 20,000 บาท พร้อมใบประกาศเกียรติคุณ ส่งก่อนวันที่ 30 มิถุนายน 2548

2. การประกวดสัตว์สัญลักษณ์ (Mascots)

การประชุม 10 ปี BRT ต้องมีมาสคอตน่ารักๆ มาโลดแล่นสร้างสีสันและชักชวนให้ผู้สนใจรักและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้น สัตว์ที่โครงการ BRT แนะนำสำหรับนำมาเป็นมาสคอต ได้แก่ นกพันธุ์ไทยต่างๆ ที่กำลังใกล้จะสูญพันธุ์ นก

Biodiversity
is Life,
BRT for Li

LOGO & MASCOT

หมวดเขต 30 มิถุนายน 2548

ชีวภาพเพื่อชีวิต

กระเรียนพันธุ์ไทย พะยูง โลมาสีชมพู ลุงหนวดจุงไดโนเสาร์ เต่าบก ตะพาบมันลาย มด ลิน หอย ปู ฯลฯ หากท่านมีไอเดียอื่นๆ ที่เจ๋งกว่า ก็จัดทำมาได้เลยไม่จำกัดความคิด

กฎเกณฑ์ : กรุณาดำเนินการมาสมัคร พร้อมใบบรรยายนิสัยและลักษณะต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของมาสมัคร และอย่าลืมจัดทำทางของมาสมัครของท่านในหลายๆ อิริยาบถมาด้วย (ขอเป็นสัตว์ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยเท่านั้น) (ส่งได้ไม่เกิน 3 มาสคอตต่อหนึ่งท่าน พร้อมคำอธิบายต่างๆ ตามกฎเกณฑ์)

ซึ่งรางวัลยอดเยี่ยม 20,000 บาท พร้อมใบประกาศเกียรติคุณ
ส่งก่อนวันที่ 30 มิถุนายน 2548

3. การประกวดภาพถ่ายและภาพวาด

ในหัวข้อ “วิถีชีวิตกับธรรมชาติ” (Art of Life and Art of Living) เพื่อเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวกิจกรรมของพืชและสัตว์ในพื้นที่ธรรมชาติที่ท่านทำวิจัย ท้องเที่ยว หรือป่าหลังโรงเรียนของท่าน ตัวอย่าง เช่น แมลงปอกำลังผสมพันธุ์ สัตว์กำลังพรางตัว นกกกำลังล่าเหยื่อ รากำลังปล่อยสปอร์ แมลงกำลังดูดน้ำหวาน ปลากำลังสูบเหยื่อ เมล็ดพันธุ์กำลังปลิว ฯลฯ หรืออาจเป็นวิถีชีวิตของคนและชุมชนก็ได้เหตุการณ์เหล่านี้ท่านจะได้พบบ่อยเมื่อไปอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและสังเกตกันอย่างจริงจังเท่านั้น **กฎระเบียบพื้นที่**ที่ท่านได้ถ่ายภาพหรือวาดรูปกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ เหล่านี้ไว้ **พร้อมกับระบุชื่อพืชและสัตว์ที่กำลังทำกิจกรรม และกิจกรรมที่สิ่งมีชีวิตเหล่านั้นกำลังทำอยู่** ยิ่งเป็นพืชหรือสัตว์ที่เป็นชนิดเด่นๆ ในพื้นที่ท้องถิ่นนั้นๆ ได้ยิ่งดี หรือท่านจะนำเสนอพืชหรือสัตว์ชนิดที่เป็น unseen ในท้องถิ่นของท่านส่งมาก็ได้ พร้อมกับบรรยายความเด่นนั้นๆ มาด้วย (ส่งได้ไม่เกิน 3 ภาพต่อท่านต่อประเภท พร้อมรายละเอียดต่างๆ ตามที่เน้นไว้)

ภาพวาด

เป็นภาพลายเส้น สีน้ำ หรือภาพการ์ตูน บนกระดาษไม่มีเส้นชนิดใดก็ได้ ขนาดไม่ต่ำกว่า A3

รางวัลมี 3 ประเภท ได้แก่ เยาวชนระดับประถมศึกษา
มัธยมศึกษา และระดับบุคคลทั่วไป

รางวัลยอดเยี่ยมระดับประถมศึกษา 3,000 บาท
มัธยมศึกษา 5,000 บาท และบุคคลทั่วไป 10,000 บาท และของรางวัลชมเชยอีกมากมาย ส่งก่อนวันที่ 31 กรกฎาคม 2548

ภาพถ่าย

ภาพที่ส่งประกวดหากเป็นภาพจากกล้องชนิดใช้ฟิล์ม ท่านสามารถส่งได้ทั้งภาพสีหรือขาวดำ ขนาดภาพไม่ต่ำกว่า 8x10 นิ้ว และฟิล์มสไลด์ 35 มม. (ส่งภาพมาด้วย)

ถ้าส่งเป็นภาพจากกล้องดิจิตอล จะรับเฉพาะ**ภาพจากกล้องดิจิทัลที่มีความละเอียด 5 ล้านพิกเซลขึ้นไปเท่านั้น** โดยส่งไฟล์ภาพต้นฉบับบนที่กึ่งในแผ่น CD (ไม่มีการตกแต่งใดๆ)

ซึ่งรางวัลยอดเยี่ยม 10,000 บาท และรางวัลอื่นๆ อีกมากมาย
ส่งก่อนวันที่ 31 กรกฎาคม 2548

หลักเกณฑ์

- ทุกผลงานต้องไม่เคยส่งเข้าประกวดหรือได้รับรางวัลใด ๆ มาก่อน
- ผลงานที่ได้รับการคัดเลือกจะนำมาจัดแสดงในนิทรรศการ 10 ปี BRT : Operation BRT ปฏิบัติการท่ามกลางธรรมชาติ
- ประกาศผลและมอบรางวัลอย่างเป็นทางการในการประชุม 10 ปี BRT
- ผลงานที่ส่งเข้าประกวดถือเป็นลิขสิทธิ์ของโครงการ BRT ในการจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อไป
- กรุณารอกข้อมูลลงในใบสมัครการประกวด (รายละเอียดในเว็บไซต์) ภาพที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องมีใบสมัครแนบมาด้วยเท่านั้น

รายละเอียดเพิ่มเติมอื่นๆ กรุณาดูในเว็บไซต์โครงการ BRT

<http://brt.biotech.or.th>

ฝ่ายเลขานุการโครงการ BRT 73/1 ชั้น 5 อาคาร สวทช.
ถนนพระรามที่ 6 ราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 0-2644-8150-4 ต่อ 534,552-4 โทรสาร
0-2644-8106

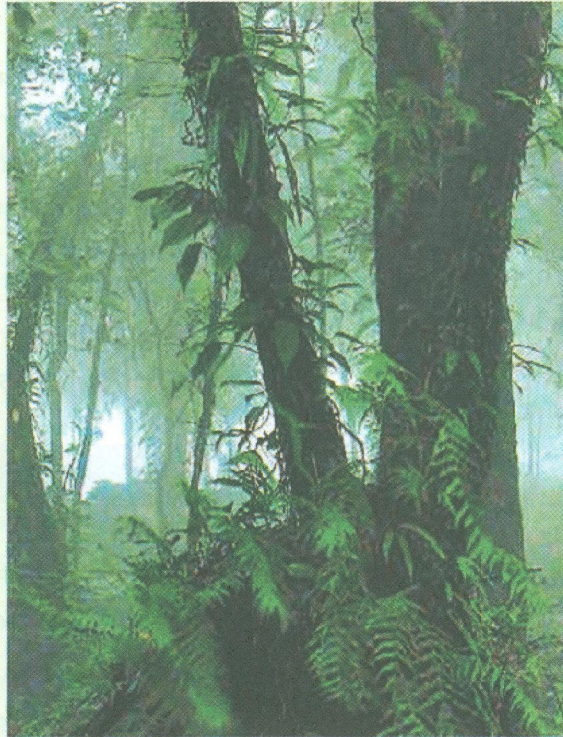
<http://brt.biotech.or.th> E-mail: aruengfha@biotech.or.th

โครงการเขาลอง เปลี่ยนไป

หลัง จากที่ต้องเจอกับ

อาถรรพ์เขา

หลวงมานานหลายเดือน ถึงเวลาที่โครงการ BRT ต้องนำทัพเดินทางต่อ กับชุดโครงการเขาลอง ฤกษ์งามยามดี เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2548 โครงการ BRT ได้เชิญกลุ่มนักวิจัยที่ส่งข้อเสนอโครงการเขาลองมาพบปะพูดคุย และระดมความคิดร่วมกันที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์โดยมี ดร.มัลลิกา เจริญสุธาสิณี และคณะเป็นเจ้าภาพ และ รศ.สมโภชน์ ศรีโกสามาตร จากโครงการ BRT เป็นผู้ให้กรอบแนวคิดและเป้าหมายของชุดโครงการ ซึ่งได้มาลงตัวที่ระบบนิเวศป่าเมฆ (Cloud Forest)

ชาติเขานัน (คุณอนันต์ เจริญสุข) ที่มีความพร้อมและกระตือรือร้นในการเป็นหุ้นส่วน (partnership) กับทีมวิจัยด้วยความยินดี ที่ประชุมยังได้หารือเกี่ยวกับกรอบบริหารจัดการชุดโครงการเชิงพื้นที่ด้านต่างๆ สรุปภาพรวมของชุดโครงการได้ดังนี้

- เป้าหมาย คือ องค์กรความรู้ระบบนิเวศป่าเมฆในประเทศไทย (Cloud Forest Initiative)
- พื้นที่ร่วมในการทำวิจัย คือ บริเวณที่ทำกรอุทยานแห่งชาติเขานัน
- การเก็บรักษาตัวอย่างพืชและสัตว์ต้องจัดเป็นระบบ
- มีระบบสนับสนุน Biodiversity – based National Park Management

ป่าเมฆ (Cloud Forest) เป็นป่าดิบเขาเขตร้อนประเภทหนึ่ง ซึ่งสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้นเอื้อต่อการทำให้เกิดเมฆและหมอกเหนือพื้นที่ป่าดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะพิเศษของป่าเมฆ คือมีความหนาแน่นสูงของมอส เฟิร์น กว้างไม้ และไม่อิงอาศัยตามต้นไม้และก้อนหิน ความสูงที่สามารถพบป่าเมฆได้จะแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ บางพื้นที่พบได้ในที่สูงนัก เช่นกรณีของเขานัน ป่าเมฆขยับตัวต่ำลงมาโดยอาจจะเนื่องจากภูมิอากาศที่มีความชื้นสูงกว่าบริเวณข้างเคียง ป่าเมฆเป็นบริเวณที่คาดว่าจะมีพืชเฉพาะถิ่น (endemic species) และพืชชนิดใหม่ๆ ของประเทศไทยและของโลกซ่อนอยู่จำนวนมาก ป่าเมฆจึงเป็นระบบนิเวศที่น่าสนใจในการค้นหาค้นหาความรู้ใหม่ในประเทศไทย

คณะนักวิชาการและอาจารย์จากหลากหลายสถาบันที่เข้าร่วมในโครงการ ได้เห็นชอบร่วมกันที่จะค้นหาความรู้ในป่าเมฆ กรณีศึกษาที่อุทยานแห่งชาติเขานัน จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งมีความสะดวกในการบริหารจัดการ และมีทีมงานของหัวหน้าอุทยานแห่ง

● งานวิจัยทางด้านสังคม ชุมชน

● ชุดข้อมูล (Data sets) ที่สนับสนุนการจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และ Biodiversity Information Network

โครงการ BRT จึงได้ปรับกรอบแนวคิดในการพัฒนาโครงการเขาลอง เป็น 2 ส่วน คือ

1. ชุดโครงการป่าเมฆ (Cloud Forest) : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขานัน จ.นครศรีธรรมราช

2. ชุดโครงการทะเล ชายหาด และบก (MCT : Marine, Coastal and Terrestrial Biodiversity Initiative) กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขานม จ.นครศรีธรรมราช ผู้สนใจดูรายละเอียดได้ในเว็บไซต์ของโครงการ BRT และยังสามารถส่งข้อเสนอโครงการเข้ามาได้ โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่สนใจค้นหาค้นหาความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าเมฆเห็นไหมเปลี่ยนไป จริงๆ

ข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาดูในเว็บไซต์ของโครงการ BRT <http://brt.biotech.or.th>